

K. NOREL

Harm
Watergeus

HARM WATERGEUS

K. NOREL

HARM WATERGEUS

Met illustraties van H. H. Prah

DERDE DRUK

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH BV. - NIJKERK

ISBN 90 266 4257 1

1. *Vluchteling in Emden*

„Daarover zou ik wel graag onder vier ogen met u willen spreken.”

Toen de bezoeker dat zei, draaide Laurens Harms zich om naar zijn zoon: „Harm, het is je bedtijd, jongen!”

Harm kreeg een schok. Terwijl de mannen samen praatten bij de haard, had hij bij het raam gezeten met een boek. Voor het oog las hij, maar het was zo boeiend wat de vreemdeling vertelde. Hij had wel moeten luisteren.

De vreemdeling was uit Dillenburg gekomen. Basius was zijn naam. Hij was naar Emden gereisd als dienaar van prins Willem van Oranje. Aan vader had hij het verhaal gedaan hoe het was gelopen met de pogingen van de prins om de Nederlanden van Alva te bevrijden.

Dat het in het noorden misgelopen was, wisten ze in Emden al. Eerst was het daar zo goed gegaan. Bij Heiligerlee had graaf Lodewijk van Nassau het gewonnen. Wat waren zij in Emden blij geweest! „Nu gaan wij gauw naar huis terug, want nu wordt Holland vrij,” had vader gezegd. Maar later was graaf Lodewijk bij Jemmingen verslagen. En dus moesten de ballingen in Emden blijven.

De prins had echter nog een tweede leger in het veld gebracht, groter en sterker dan het leger van graaf Lodewijk. Met dat leger was hij van Duitsland uit over de Maas getrokken, op Brussel aan. Als de prins Alva in zijn hoofdstad kon verslaan, dan

zouden de Nederlanden toch vrij van Spanje worden, het zuiden en het noorden tegelijk. Hoe het met de veldtocht in het zuiden was verlopen, wist men in Emden niet.

Mijnheer Basius had het nu verteld.

De overtocht over de Maas was best verlopen. De ruiters hadden met hun paarden een wal gevormd in de snel stromende rivier, terwijl het voetvolk overstak. De prins was opgerukt in Brabant. Alva's leger was teruggeweken voor de troepen van Oranje. Het scheen dat de prins weldra als overwinnaar zijn intocht houden zou in Brussel.

Maar het liep anders af. Alva wist dat de prins in geldnood zat. Niet lang kon hij aan zijn soldaten hun soldij betalen. Met opzet had Alva daarom een beslissende slag ontweken. Hij rekte de tijd. Wat de listige Spanjaard had verwacht gebeurde. De soldaten van de prins kregen geen betaling meer en werden ontevreden, zij wilden niet meer vechten, gingen slapen op hun wacht . . . Toen had Alva met zijn leger plotseling het kamp van de prins overvallen in de nacht. De schildwachten waren niet op hun post. Het leger van Oranje was verslagen. Prins Willem zelf was slechts op het nippertje ontsnapt.

Harm, in zijn hoekje bij het raam, was geschrokken van dat slechte nieuws.

„Wat gaat er nu gebeuren?” vroeg zijn vader aan mijnheer Basius.

„De prins heeft geen geld meer. Al zijn rijkdom heeft hij opgeofferd. Zijn tafelzilver heeft hij zelfs verkocht. Nu is hij arm en kan geen nieuw leger werven. Hij heeft de Nederlanders gevraagd hem geld te geven, het gaat toch om hun vrijheid. Maar zij geven hem geen duit.”

„Dan is alles dus verloren,” zei vader verdrietig.

Maar daarmee was heer Basius het helemaal niet eens.

„O, nee, de prins geeft het niet op. Hij heeft nieuwe plannen klaar.”

„Wat zijn dat voor plannen?”

Harm had zijn oren gespitst. Hij wilde dolgraag horen welke plannen prins Willem nu gesmeed had om de Nederlanden van Alva te verlossen. Maar Basius wilde erover met zijn vader onder vier ogen spreken. Daarom moest hij naar bed.

Het zat hem lelijk dwars. Er hielp echter geen lievemoederen aan. Hij trok buis, broek en hozen uit en klom in de bedstee, waar zijn broertje al in sliep. Zijn moeder deed de deurtjes achter hem dicht. Toen lag hij in het pikkedonker.

Welke nieuwe plannen kon de prins toch hebben? Daar piekerde Harm over terwijl hij wakker in de bedstee lag. Als prins Willem arm was geworden en de Nederlanders hem geen geld wilden geven, dan konden er toch geen nieuwe soldaten worden aangevorven, en zonder leger kon je Alva immers niet verjagen. Want die had een heel sterk leger.

Harm dacht eraan hoe zij hier in Emden terechtgekomen waren. Zij leefden rustig in Enkhuizen. Zijn vader was haringhandelaar; hij, Harm, zat in de eerste klas van de Latijnse school. Op een middag vond hij, uit school thuiskomend, zijn vader en moeder samen in de kamer. Dat was vreemd. Vader was anders op dat uur altijd op zijn kantoor of in de paktuin bij de haringpakkers. Zij praatten over plakATEN die waren aangeplakt aan het stadhuis en aan de poorten. Op die plakATEN stond dat alle oproerlingen streng zouden worden gestraft.

„Dat raakt ook ons,” zei vader ernstig.

„Zijn wij dan oproerlingen?” vroeg moeder verschrikt.

„Wij zijn samen naar de hagepreek geweest.”

„Is dat oproer, als je naar een preek gaat luisteren?”

„Alva noemt het zo. En nog veel erger is dat wij die hagepreker in ons huis hebben gehad.”

„Is dat oproer, als je een goede man brood geeft en een bed om in te slapen?” vroeg moeder weer.

„Alva zegt het. Hij wil ons ervoor in de gevangenis brengen en misschien wel op de brandstapel.”

Harm schrok toen zijn vader dat zei. Zijn moeder werd doodsbleek.

„Er is wel een middel om vrij te komen van de straf,” ging vader door.

„Welk middel dan?” vroeg moeder.

„Als wij het dikke boek inleveren ten teken dat wij de nieuwe leer opgeven.”

Toen werd moeder tot in haar lippen wit. Het dikke boek kwam dagelijks op tafel. Vader las er telkens een hoofdstuk uit voor. Harm luisterde vaak gespannen, want er stonden prachtige verhalen in het boek. Van Abraham en Jakob, van Jozef en zijn broers, van Mozes, Saul en David. Van Jezus, die in Bethleem geboren werd, die iedereen goed deed, en toch gemarteld werd en aan een kruis geslagen.

Er stonden ook wel stukken in het boek die Harm niet begreep, maar die vond moeder juist heel mooi.

„Wij zijn dus oproerlingen omdat wij van de Heer en van zijn liefde lezen,” zei moeder.

„Dat zegt Alva, ja. Hij noemt ons kettters en oproerlingen. Als wij het boek niet inleveren en zeggen dat wij niets meer met de nieuwe leer te maken willen hebben, gaan wij de gevangenis in.”

„Maar wij kunnen ons geloof toch niet verloochenen.”

„Dat kunnen wij niet en dat mogen wij niet. En daarom moeten wij vluchten.”

De volgende dag waren zij gevlucht: vader, moeder, Harm en zijn broertje. En nog wel honderd andere Geuzen.

Het was in het hartje van een strenge winter. Geen schip kon varen over de Zuiderzee. Zij gingen met sleden over het ijs. Harm vond het een avontuur. Hij had de vorige dagen schaatsengereden op het zeeijs, maar altijd dicht onder de kust. Ver van de dijk durfde hij niet te gaan. Daar waren wakken en als het ging sneeuwen of als er mist kwam kon je licht verdwalen op de wijde zee. Nu zouden ze naar Friesland oversteken. Het leek op een ontdekkingsreis.

Harm trok een slee, waarin het allernodigste huisraad was gepakt. Vader trok een andere slee, waarin ook huisraad zat en bovendien moeder met de kleine Kees, warm ingepakt. De sleden gleden licht over het gladde ijs. Harm was nieuwsgierig naar wat zij zouden beleven aan de overkant.

Het ijs bleef niet mooi glad. Zij stuitten op scherpe schotsen. Moeder moest uit de slede stappen om Harm te helpen de slee daar overheen te trekken. En telkens kwam er weer zo'n hindernis.

Nog erger werd het toen het hard begon te waaien, een bijtende koude wind die Harm recht in het gezicht blies. En bovendien ging het sneeuwen. In die dwarrelende sneeuw kon Harm niets zien. Kon iemand wel wat zien? Konden zij zo ooit Staveren vinden? Vader had Harm vaak gewaarschuwd: Ga nooit ver het zeeijs op, want als het dan sneeuwen gaat, raak je subiet verdwaald.

Gelukkig, vader wist de weg ook in de sneeuwjacht. Vroeger, voordat hij handelaar in haring was geworden, was hij schipper

geweest op een haringbuis. In zijn slede had hij een kastje meegenomen, waarin die wonderlijke naald zat die altijd naar het noorden wees. Hij nam dat kastje in zijn handen en ging voor aan de stoet van vluchtelingen rijden. Al de anderen volgden hem. Het leek een lange grijze slang die in de sneeuwjacht langzaam over het zeeijs kroop.

Bij het Rode Klif waren zij aan wal gekomen. Dat was een vreemde heuvel na de barre vlakke. Harm was doodmoe, zijn moeder en zijn broertje waren totaal verkleumd. Bij een boer hadden zij aangeklopt om onderdak. Zij mochten in de warme koestal slapen. De boerin had hen onthaald op erwtensoep met spek en daarna een kom supenbrij. Zo noemde zij de karnemelksepap.

De volgende dag sneeuwde het niet meer. Toen waren zij naar Staveren gereden. De stad viel Harm erg tegen. Was dat de rijke stad van het vrouwtje van Stavoren, dat eens haar schipper had bevolen een lading tarwe in zee te gooien omdat graan veel te min was voor haar rijkdom? Dan was Staveren sedertdien hollend achteruit gegaan.

Het stadsbestuur was vriendelijk voor de vluchtelingen uit Enkhuizen, maar zij mochten daar niet blijven. De burgemeester was doodsbang voor Alva.

Zij waren verder getrokken, een eindeloze tocht over het ijs van de Friese vaarten en meren. Sneek wilde hun geen onderdak verschaffen, Leeuwarden niet. Ook Groningen niet, hoe sterk en machtig deze stad ook was. De stadsbestuurders waren allen bang voor Alva.

Tenslotte waren zij in Emden terechtgekomen. Die stad lag buiten de Nederlanden. Alva had er niets te zeggen. De vluchtelingen mochten er blijven om betere tijden af te wachten. Die zouden spoedig komen, dachten zij, want prins Willem van

Oranje zou Alva met zijn Spanjaarden wel spoedig het land uitjagen.

Maar nu had mijnheer Basius dat sombere nieuws gebracht. Alles wat de prins had ondernomen was mislukt.

Harm lag wakker in de donkere bedstee. Hij kon niet slapen van het slechte nieuws.

Hij hoorde zijn vader praten met de afgezant van prins Willem. Natuurlijk hadden zij het over de nieuwe plannen van de prins. Hij kon niet horen wat zij zeiden, want zij spraken op gedempte toon. Hij mocht het niet horen, daarom was hij naar bed gestuurd. En hij wilde het ook niet horen, want luistervinken deugen niet. Maar hij kon niet helpen dat hij toch enkele woorden opving; de bedsteedeurtjes waren niet zo dik.

Enkhuizen! hoorde hij telkens weer.

Dat Enkhuizen in de plannen van de prins een grote plaats had, wist Harm al. Het leger van graaf Lodewijk, dat door Groningen was opgerukt, moest de Zuiderzee overtrekken en Enkhuizen nemen. En dat lag voor de hand. Meester op school had de jongens al geleerd: Enkhuizen was de sleutel van de Zuiderzee. Om deze sleutel sterk te maken, had keizer Karel V zware wallen laten leggen om de stad. Vooral het zeefront was geducht, met torens en kanonnen. Wie Enkhuizen had was baas in Holland, zei de meester. De prins moest dus Enkhuizen hebben. Maar graaf Lodewijk was bij Jemmingen verslagen. En de prins was arm geworden. Hij kon geen nieuwe legers werven. Hoe zou hij er dan ooit in kunnen slagen om zo'n sterke stad te nemen?

De Watergeuzen . . ., hoorde Harm heer Basius zeggen.

Harm hield de adem in. Hij kende de Watergeuzen. Zij kwamen vaak in Emden met hun vloot. Net als de vluchtelingen vonden

zij daar ook een toevlucht. Zij waren prima zeelui. Bij zware storm gingen zij in hun vlieboten de Noordzee op. De Watergeuzen waren ook vechtersbazen. Op zee vielen zij Spaanse schepen aan; hun lading brachten zij in Emden binnen. En zij haatten Alva. Wilde de prins dat de Watergeuzen op Enkhuizen zouden afgaan om die stad te nemen?

Harm wist het niet. Hij ving maar enkele woorden op. Hij wilde ook niet proberen af te luisteren. Luistervinken deugen niet. Hij kroop diep onder de dekens en hij droomde.

Hij was bij de Watergeuzen, als scheepsjongen op een vlieboot. Zij voeren de Dollard uit naar de Noordzee en later het Vlie in naar de Zuiderzee. En daar vond Harm een sleutel. Die bracht hij aan de prins.

Harm werd wakker. Het was een gekke droom geweest. De sleutel van de Zuiderzee vond je zo maar niet. Hij kon Enkhuizen niet naar prins Willem brengen.

Hij deed de ogen open. De bedsteedeurtjes stonden op een kier. In de kamer was het schemerdonker. Er brandde een nachtkaaars op de tafel. Vader en moeder waren ook naar bed gegaan en mijnheer Basius was weg.

2 *Harm op de Geuzenvloot*

Dromen zijn bedrog, zegt men. Maar Harm vond dat de droom die hij gedroomd had op de avond waarop de boodschapper van prins Willem bij hen op bezoek was, aardig uit ging komen. Drie maanden na die droom voer hij de Eems uit op een Watergeuzenschip. Zijn vader was er kapitein op en hij scheepsjongen. Zij voeren de Noordzee op en zetten koers naar het westen. Over bakboord zag Harm de Waddeneilanden: Schiermonnikoog en Ameland. Straks zou Terschelling komen en voorbij dat eiland was het Vlie, het zeegat waardoor je de Zuiderzee invaren kon. „Gaan wij op Enkhuizen af?” vroeg Harm aan zijn vader.

Laurens Harms trok de wenkbrauwen omhoog. „Hoe krijg je dat in je kersepit, jongen. Wij zijn toch ballingen!”

Zo was het. De Enkhuizers, die hun stad ontvlucht waren toen de burgemeesters de plakaten van Alva hadden laten aanslaan, waren verbannen. Eenmaal de stad uit mochten zij er niet meer in.

„Maar wij zijn nu toch Watergeuzen,” meende Harm. „En de prins wil toch dat wij Alva zullen weggagen. Als Alva weg is, gelden zijn plakaten niet en dan zijn wij geen ballingen meer.”

„Zeker, zeker. Ik hoop dat dat er nog eens van komen zal. Maar dacht jij dat wij wat konden tegen Enkhuizen? Onze schepen zijn maar klein. En jij weet best hoe sterk het zeefront van Enkhuizen is en wat voor zwaar geschut daar staat.”

Harm kreeg een kleur. Hij had de laatste weken telkens voort-

gesponnen op wat hij die avond in de bedstee had bedacht: de Watergeuzen . . . Enkhuizen . . . de sleutel van de Zuiderzee. De prins moest die sleutel hebben. Dat waren, meende hij, de nieuwe plannen van prins Willem. Wat er daarna gebeurd was, klopte met zijn droom en zijn gedachten. Vader, die vóór die tijd nauwelijks over de Watergeuzen had gepraat, was naar hun aanvoerder, Lumey, gestapt, en had zich aangeboden om op zijn vloot te varen. En Lumey had de oud-schipper van een haringbuis graag aangenomen als kapitein op de nieuwe vlieboot, die juist van een Emder werf van stapel was gelopen. En vader had dat schip de Haringstad genoemd. Enkhuizen was de Haringstad. Met de Haringstad wilde vader op de Haringstad af, dacht Harm. Na wat tegenstreven van zijn moeder was hij scheepsjongen geworden op zijn vaders schip. Tot zover was zijn droom uitgekomen. Was het een wonder dat hij dacht: Nu gaan wij op Enkhuizen af?

Maar zijn vader zei dat dat onzin was. En hij moest toegeven dat hij zijn eigen verzinsels had vastgeknoopt aan enkele losse woorden die hij opgevangen had. Of . . . of? De plannen van de prins waren geheim. Vader wilde, mócht er vast niet over spreken. Had de prins tòch plannen met Enkhuizen?

Laurens Harms draaide zijn zoon de rug toe om met de stuurman te gaan praten over wind en stroom. En de kok riep Harm: „Haal me tien kop bramstaglopers en een zij spek uit het victalieruim.”

Het was schaften geweest. Harm had geschanst van de bruine bonen met gebakken spek. Na het eten ging hij kijken waar zij waren. Aan bakboord was een gele streep te zien. Dat moesten de duinen van Terschelling zijn.

„Harm, waar zit je?” riep kok Krelis uit de kombuis.

Harm liep toe.

„Wat stond je daar te koekeloeren,” bromde Krelis. „Pannen boenen! En als je daarmee klaar bent, de kombuis uitsoppen!” Harm ging aan het werk. Op zijn knieën sopte hij met warm water de kombuisvloer.

Krelis keek of hij het goed deed; de kok duldde geen smetje in zijn heiligdom.

Na het soppen moest Harm het fornuis poetsen en daarna de koperen waterketel. Krelis had telkens weer wat anders.

Zij hadden tot dusver kalm gevaren onder klein zeil. De matrozen zaten op het dek te schiemannen. Een paar lagen zelfs te slapen op een opgeschoten tros. Harm was een beetje jaloers op hen. Die jongens hadden het gemakkelijker dan hij als hulpje van de kok.

Er klonken bevelen over het schip. De slapende matrozen sprongen op. Alle zeilen werden bijgezet. Blijkbaar werd ook de koers gewijzigd. Het schip dat straks zo rustig voor het koeltje wegliep, ging door de golven bruisen.

„Wat is er aan de hand?” vroeg Harm aan Krelis.

„Je moet die ketel beter poetsen; hij moet blinken als een spiegel.”

„Ja, kok.” Harm wreef de ketel ijverig. „Maar waarom is er zoveel zeil gezet? Gaan we ergens op af?”

„Dat zijn zaken van de kapitein en van de stuurman, jongen. Wij moeten samen voor de hap-hap zorgen. Haal mij eens tien kop meel. Ik ga brood bakken.”

Op weg naar het victalieruim vroeg Harm aan bootzman Willem wat er aan de hand was.

Die wees naar zeilen aan de horizon.

„Is dat de vijand?!” vroeg Harm in spanning.

Bootsman Willem grijnsde. „Ja, da's de vijand. Het zal tenminste

wel op knokken uitlopen.”

Harm stond in twijfel. Waarom grijnsde de bootsman? Waarom praatte hij zo raadselachtig?

„Waar blijf je, Harm?” riep de kok uit de kombuis.

Harm repte zich. Terug uit het victalieruim keek hij weer naar de zeilen in de verte. Zij hielden er recht op aan. Dan moest het toch de vijand zijn . . .

„Komt er nog wat van?” riep Krelis.

Harm bracht het meel in de kombuis. De kok had alweer ander werk voor hem; hij moest deeg kneden. „Het zijn vast Spaanse schepen,” zei hij onder het werken door.

De kok mompelde iets wat Harm niet kon verstaan. Het scheen hem niets te kunnen schelen dat zij op de vijand afgingen.

Toen Krelis de vormen in de oven had geschoven, daalde hij het trapje af naar het slaapruim. „Ik ga naar het lek luisteren. Let jij op de oven tot de broden gaar zijn.”

„Jawel, kok,” zei Harm. Hij wist wel dat „naar het lek luisteren” betekende: een middagslaapje doen. Hij was van plan goed op het brood te letten terwijl Krelis sliep.

Maar nadat de kok was verdwenen, ging hij even aan dek kijken. Hij brandde van nieuwsgierigheid.

De Watergeuzenvloot was stevig op de vreemde schepen ingelopen. Zij zaten hen al op de hielen. Lumey gaf van het admiraalsschip af bevelen aan zijn kapiteins.

„De Haringstad neemt het schip het verst aan stuurboord voor zijn rekening!” riep hij door zijn sloopstoeter.

Harms vader stond op het halfdek van de Haringstad. „Stuurboord uit! . . . Klaar voor enteren!” beval hij.

Hun schip loefde op, recht op zijn prooi af. De matrozen stonden met de enterdreggen klaar.

Harm keek naar het schip voor hen. Dat was toch niet een Spaanse kraak? Het was een kogge, zoals er heel veel in de haven van Enkhuizen kwamen.

„Bijdraaien!” riep kapitein Laurens Harms door zijn toeter naar de kogge.

De kogge deed het niet. Hij draaide af in plaats van bij.

„Schot voor de boeg!” beval de kapitein aan de konstabel.

Er dreunde een kanonschot. Vlak voor de kogge plonsde de kogel in het water.

Toen zag de schipper dat hij de Watergeus niet kon ontkomen. Hij liet zijn zeilen vallen. De Haringstad schoot langszij en gooide enterdreggen over. Daarmee zaten de schepen aan elkaar geklonken. De Watergeuzen wilden met het mes tussen de tanden op de kogge klimmen.

Harm stond sprakeloos. Het was geen Spanjaard, die zij geënterd hadden, het was een Hollands schip! Edam stond op de spiegel. Gingen zij een Hollander te lijf? Deed zijn vader dat? Kapitein Laurens Harms hield zijn volk terug. „Wacht even, mannen. Als het in vrede kan, dan maken wij geen ruzie.”

„Wat voor lading heb je?” vroeg hij aan de Edamse schipper. „Kaas en boter,” luidde het antwoord.

„Ik wil graag dertig kazen en tien vaatjes boter voor mijn volk.”

De schipper van de kogge scheen erg opgelucht. Zijn bootsgezellen kwamen al met kaas aandragen. De Watergeuzen pakten ze aan. Maar toen het ophield, nadat dertig Edammertjes en tien vaatjes boter op de Haringstad waren overgeladen, was dat de Geuzen helemaal niet naar de zin. „Meer!” schreeuwden zij naar de Edammers.

„Zo is het genoeg,” hield Laurens Harms zijn volk in toom.

„Een landsman kleden wij niet uit. Gooi los die dreggen!”

De bootsgezellen mopperden geweldig. „Wat een melkmuil is die nieuwe kapitein . . . Is dat een Geus? . . . Jongens, wij nemen wat die Edammer ons niet geeft!” Eén sprong al over op de kogge en anderen wilden hem achterna.

Kapitein Laurens Harms kwam stevig tussenbeide. „Los die dreggen! Wie mij niet gehoorzaamt, gaat in de ijzers.”

Toen kropen de gezellen in hun schulp. Zij maakten de enterdreggen los. De matroos die op de kogge was geklommen, sprong haastig op de Haringstad terug, net op tijd, want de schepen begonnen van elkander af te wijken.

„Bedankt voor je kaas en boter!” riep Harms vader naar de Edamse schipper. „Goede reis!”

Maar de matrozen mopperden geducht. „De nieuwe kapitein van ons, een zijen sok. Wij, Watergeuzen, doen het anders!” Hoe Watergeuzen het deden kon Harm op de andere schepen zien. Daar waren ze druk bezig de aangehouden koggen te beroven. Alles wat los en vast was werd er afgehaald. En toch waren dat ook Hollanders. „Amsterdam” las Harm op een van de schepen. „Hoorn” op een ander. De bootsgezellen op de koopvaarders jammerden. Eén wilde een tas ontnemen aan een Watergeus. „Geef hier, die is van mij!” Maar de Geus sloeg hem een bloedneus.

Harm zag het met ontzetting aan. De Watergeuzen waren barre rovers, piraten. Het heette dat zij vochten voor de prins, voor de vrijheid van het land. Maar zij plunderden elk schip dat zij tegenkwamen, eigen landslui evengoed als Spanjaarden . . .

„Blikslagerse jongen, wat heb ik jou gezegd?”

Een boze Krelis pakte Harm bij zijn oor en draaide het om. Harm schreeuwde als een mager varken. Maar de kok trok zich daar niets van aan. Hij sleepte hem aan zijn oor mee naar de

kombuis, die vol rook, damp en stank stond. Harm had de broden in de oven glad vergeten en nu waren zij verbrand.

3. *Het loopt telkens mis*

Het was twee jaar na Harms eerste reis als Watergeus. Van scheepsjongen was hij adelborst geworden op de Haringstad. Je kon ook zeggen leerling-stuurman. Hij was niet meer het hulpje van kok Krelis, maar moest het journaal bijhouden, de koers opschrijven voor de man aan het roer, en peiling nemen, soms op een baken aan de wal en soms op zon of sterren met de graadstok. Van het zeemansleven hield hij wel. De vlieboot mocht fiks op de golven dansen, gesnor van buien mocht hem om de oren gaan, in de hangmat sliep hij rustig en hij at lekker aan de bak.

Maar wat Harm deerlijk tegenviel was dat er nog steeds niets gekomen was van wat hij hoopte dat de Watergeuzen zouden doen. Prins Willem wilde hen immers gebruiken om Alva met zijn Spanjaarden uit het land te jagen en de Nederlanden vrij te maken, zodat de ballingen naar huis konden terugkeren. Op wat voor manier dat gaan zou, wist Harm niet precies. Zijn vader, die het stellig wel wist, liet nooit iets los. Maar Harm kon niet anders denken dan dat de Watergeuzen havensteden moesten nemen en dan in de eerste plaats natuurlijk de sleutel van de Zuiderzee, Enkhuizen.

In plaats daarvan deed de Watergeuzenvloot echter niets anders dan wat op Harms eerste reis gebeurd was. Zij schuimde de Noordzee af, alle schepen overvallend die zij tegenkwam. Een enkele maal was dat een Spaans schip. Daarvan kon je nog

zeggen dat het vechten tegen de vijand was. Maar Spaanse schepen voeren er niet veel op de Noordzee. De Watergeuzen overvielen alle andere schepen even lustig. Of het nu Deense, Noorse of Franse waren, dat maakte hun niets uit. En vooral Hollandse koopvaarders werden hun prooi, want Hollandse schepen waren er meer op de Noordzee dan van alle andere landen te zamen. De Watergeuzen waren doodgewone zeerovers. En om zeerover te worden was Harm geen Watergeus geworden. Hij wilde vechten voor de prins en voor de vrijheid van zijn land.

De reis die zij nu gingen maken zou echter geen piratentocht worden. Harms vader was gisteravond opgewekt aan boord gekomen, nadat er scheepsraad was gehouden van alle kapiteins met admiraal Lumey. „Nu gaat het erop af,” had hij gezegd. „Eindelijk zullen wij doen wat de prins al jaren wil.”

Waar het op af ging had zijn vader niet gezegd. Daarmee was hij nog altijd even geheimzinnig als mijnheer Basius was geweest op de avond, waarop Harm in de bedstee werd gestopt omdat hij de plannen van de prins niet kennen mocht. Maar Harm vermoedde wel iets: hij hoopte althans dat het dat wezen zou.

Na een zeiltocht ten noorden langs de Waddeneilanden was de Watergeuzenvloot het Vlie in gevaren en nu wendde zij de steven naar het zuiden. De Haringstad nam hier de kop.

Nu werd het vermoeden van Harm haast zekerheid. Want waarom zou de Watergeuzenvloot de Zuiderzee op zeilen met de Haringstad voorop als Enkhuizen niet het doel was? Zij waren op weg de sleutel van de Zuiderzee te nemen voor de prins! Het maakte hem warm om het hart.

Hij stond op het voorschip van de vlieboot. Het was wel koud —

er stond een scherpe oostenwind — maar dat kon hem niet schelen. In zijn pijjekker kon hij er best tegen. Hij tuurde scherp vooruit, want hij wilde de eerste zijn die de toren van Enkhuizen zag, al wist hij best dat het nog niet kon. Eerst moesten ze Wieringen voorbij zijn, dan misschien, als het heel helder was.

Daar kwamen een paar matrozen naar voren. De een maakte de schoot van de fok, de ander die van de kluiver los.

„Wat doen jullie nou?” vroeg Harm hen. Bij deze wind kon het schip Wieringen gemakkelijk bezeilen. Zij hoefden dus niet overstag te gaan.

„De stuurman stuurt ons, jonker,” zeiden de matrozen.

En toen zag Harm dat er ook al matrozen in de ra zaten om het grootzeil te brassen en dat de man aan het roer de kolderstok omhaalde. Ze gingen op een nieuwe koers terug naar het noorden in plaats van naar het zuiden.

Harm kreeg een steek in het hart. Hij rende naar de stuurman.

„Waarom? . . .”

De stuurman wees naar de andere schepen van de vloot. Die waren allemaal al overstag gegaan. De Haringstad voer hen achterna.

Zij lagen aan de staart van de vloot in plaats van aan de kop. Ontsteld liep Harm naar zijn vader, die in de kajuit was. „Wij zouden er toch op af? Nu gaan ze de andere kant op. Zo komen wij nooit in Enkhuizen.”

„Hoe kom jij bij Enkhuizen, jongen?” vroeg zijn vader streng. Harm beet op zijn lippen. Dat mocht hij niet weten. Hij wist het ook niet. Vader had alleen gezegd dat zij de orders van de prins gingen uitvoeren.

Laurens Harms klom naar het halfdek. Hij vond het ook vreemd dat de koers gewijzigd was. Maar boven hoefde hij zijn stuur-

man niets te vragen. De vloot voer Texelstroom in. Op de rede van Oudeschild lagen verschillende koopvaarders voor anker. De Watergeuzen hadden dit ontdekt en buit geroken. En als er buit te halen was, kon geen enkele geuzenkapitein zijn mannen tegenhouden. Die les had Laurens Harms in drie jaren op de Watergeuzenvloot geleerd. Zijn Geuzen zouden best willen vechten voor de prins, maar zeeroverij ging voor. En al deze tijd was er telkens wat te roven geweest, zodat zij aan vechten voor de prins nooit waren toegekomen. Als kapitein moest hij al blij zijn dat hij zijn volk terug kon houden van moord en doodslag. Op de andere Geuzenschepen ging het vaak nog veel erger toe dan op de Haringstad.

In dit geval schoot er voor de Haringstad, die achteraan kwam, niet veel over. Alleen een schip met hout, waaraan de andere Watergeuzen voorbijgevaren waren omdat zij er hun neus voor ophaalden. Wat had een geus aan hout?

Het was een Noor. De schipper, die de Watergeuzen kende, bood dadelijk victalie aan: kaas, boter, pekelharing, ook enkele tonnen bier en kruiken brandewijn. Het voedsel kon de Watergeuzen weinig schelen; zij hadden voor het ogenblik genoeg, maar op de drank waren zij erg gesteld.

Toen de buit aan boord was, keek kapitein Laurens Harms naar de andere geuzenschepen uit. Dit was een onvermijdelijk opont-houd geweest, maar nu moesten zij de Zuiderzee in.

De Watergeuzen waren evenwel nog lang niet klaar met plunderen. En toen zij eindelijk genoeg geroofd hadden, waren zij nog niet aan verder varen toe. Zij moesten de slag die zij geslagen hadden vieren met de drank die zij gestolen hadden: bier, brandewijn en wijn. De kerels dronken veel te veel. Toen het feest was afgelopen, lagen de drinkebroers naast hun bierkannen

en wijnkruiken op de vloer, te zat om op te staan. Zij moesten eerst hun roes uitslapen Een dag en een nacht bleef de vloot bij Texel liggen.

De volgende morgen werden de zeilen weer gehesen en werd er koers gezet naar het zuiden. De Haringstad voer weer voorop. „Nu gaan we doen wat de prins wil, hè vader,” hoopte Harm. „Als het nog kan, ja,” zei kapitein Laurens Harms somber.

Dit begreep Harm niet. Waarom zou het niet kunnen? Er woei een stijve bries uit het noordoosten. Dat was een goede wind. Ze gingen immers op Enkhuizen af?

Tot voorbij Wieringen voer de Watergeuzenvloot gelukkig. Het was wel bitter koud, maar daar konden doorgepekelde zeelui tegen. Bij ruime wind huppelden de schepen vrolijk over de golven. Harm meende de toren van Enkhuizen al te zien. Hij twijfelde niet meer of die stad was hun doel. De Watergeuzen gingen de sleutel halen van de Zuiderzee!

Zijn vader liep op het halfdek heen en weer. Hij had geen aandacht voor de toren aan de horizon. Bezorgd keek hij naar de zee rondom zijn schip.

En toen zag Harm wat vreemds aan het water. De golven sprongen veel minder wild dan straks; er vloog geen schuim meer van de toppen. Toch woei het zeker zo hard; de noordooster blies venijnig. Wat was er toch met het water?

„Het kan niet langer, Maarten,” zei de kapitein tegen de stuurman. „We moeten terug.”

Harm hoorde het. Hij schrok hevig. Terug? Nu? En Enkhuizen was in zicht! Zij stonden klaar de sleutel van de Zuiderzee te grijpen! „Waarom terug, vader?” vroeg hij schor.

„Om het ijs. Als wij doorgaan, zitten wij binnen een uur muurvast.”

Harm was ontdaan. Hij zag geen ijs, geen schotsje.

„Het grondijs loopt. Zie je niet hoe de zee verandert?”

Dat zag Harm wel. De deining werd al trager. Het groene water kreeg een zilverige glans. Maar moesten de Watergeuzen daarvoor vluchten, nú, nu hun doel na drie verloren jaren bijna was bereikt?

Zijn vader praaide admiraal Lumey. Die vond het best wat de kapitein van de Haringstad voorstelde. Alle schepen gingen overstag.

Het was juist op tijd. De wind blies krachtig in de zeilen, maar de schepen kropen. Het was of zij vastgehouden werden door een vreemde, stille macht. Het water was zo stijf als dikke teer. Boven Wieringen werd het anders. Daar ging de vloot weer lustig huppelen op groene golven. Maar achter hen werd de Zuiderzee van zilverig sneeuw wit. Het water was ijspap geworden, die meer en meer verstijfde. Straks zou die pap hard ijs zijn. De Watergeuzenvloot was op het nippertje aan invriezen ontkomen.

„Wanneer gaan wij er nu op af?” vroeg Harm aan zijn vader.

„Als de winter voorbij is, misschien . . . We zullen maar hopen dat we dan niet weer koopvaarders ontmoeten die ze gaan beroven.”

Verdrietig schreef Harm de nieuwe koers in het journaal. Zouden de Watergeuzen wel ooit iets anders doen dan plunderen en roven? Zouden zij ooit vechten voor de prins?

4. 1 april 1572

Er was meer dan een jaar verlopen sinds de Watergeuzen hals-over-kop uit de Zuiderzee hadden moeten vluchten voor het grondijs. In al die tijd hadden zij weer niets gedaan aan de plannen van de prins. Misschien waren zij wel eens uitgevaren met de bedoeling een stad te bevrijden uit de macht van Alva, maar het was altijd uitgelopen op zeeroverij. En als de bemanning van een koopvaarder schip en lading niet goedschiks wilde geven, dan gingen de Watergeuzen hen te lijf met handspraak en kortjan of gooiden zij hen overboord, onverschillig of het vriend of vijand was.

Zo hadden zij ook schepen van de Hanze overvallen, uit de steden Hamburg en Bremen. Maar dat was hun zuur opgebrosen. De Hanzesteden hadden de Watergeuzen aangeklaagd bij de graaf van Oost-Friesland en toen had deze hen uit Emden weggejaagd. Aan zulke rovers wilde hij niet langer schuilplaats geven.

De Watergeuzen zochten daarop hun toevlucht in de Engelse stad Dover. Daar kregen zij het echter aan de stok met de Engelsen. Want de Watergeuzen hadden ook Engelse schepen overvallen en geplunderd. „Jaag die zeerovers weg,” vroegen zij aan hun koningin. En koningin Elizabeth had hen uit Dover uitgewezen en verboden in een haven van haar koninkrijk te komen.

Zo zwierf de Watergeuzenvloot op de Noordzee. Nergens had

zij meer een haven. Harm was er wanhopig onder.

„Het heeft ook zijn goede kant,” meende Laurens Harms. „Nu moet Lumey wel doen wat prins Willem hem heeft opgedragen.” Harm schokte op. „Gaan wij,” vroeg hij in spanning, „gaan wij nu op Enkhuizen af?!”

„Tut, tut, wie zegt jou dat het juist Enkhuizen is?”

Harm beet op zijn lippen. Langzamerhand was onder de bemaning van de Watergeuzenvloot wel doorgesijpeld dat de prins een haven in Holland wilde laten nemen, maar welke haven dat was, was het welbewaard geheim van Lumey en enkele kapiteins.

Toch . . . welke stad zou de prins anders op het oog hebben dan de sleutel van de Zuiderzee? En zij waren immers naar Enkhuizen op weg geweest, toen het grondijs hen dwong terug te keren uit de Zuiderzee. Zij zouden er geweest zijn als de Watergeuzen op de dag daarvoor die koopvaarders in Oudeschild niet hadden overvallen en geplunderd, en zich bedronken aan gestolen drank.

Harm tuurde naar de kust die over stuurboord was te zien. Vanmorgen in de vroege waren zij Scheveningen gepasseerd; na de ochtendschaft had hij de witte kerk van Katwijk boven op een duin gezien. Een uur geleden waren zij dwars van de hoge duinen van Bloemendaal. Zij zeilden naar het noorden. Als zij nu op een stad afgingen, dan moest dat een haven aan de Zuiderzee zijn. Zij zouden straks het Marsdiep doorvaren. En wat lag meer voor de hand dan dat Enkhuizen het doel van deze tocht was? Van ijs zouden zij deze keer geen hinder krijgen. Het was in het laatst van maart.

De wind schoot uit. Van zuidwest draaide hij naar het noorden. In plaats van achter kregen zij de bries nu tegen. Het was jam-

mer, maar toch geen onoverkomelijk bezwaar. Zij konden gaan laveren. Dan zouden zij wat later aan het Marsdiep komen, maar daar kregen zij de wind weer mee. Van het Nieuwediep zouden zij straks over één boeg naar Enkhuizen kunnen zeilen. De Haringstad ging overstag.

Wat deed de stuurman nu? Ging hij op tegenkoers? Dàt moest toch niet! Zij konden toch noordwest gaan zeilen en straks noordoost. En zo al kruisend op het Marsdiep aan. In plaats daarvan voeren zij terug naar het zuiden.

„Stuurman, dat gaat niet goed!”

De stuurman haalde de schouders op. Hij wees naar de andere schepen. Die zeilden allemaal naar het zuiden, het admiraalschip van Lumey vooraan.

Wrokkig liep Harm heen en weer. Zo ging het nu altijd! Telkens léék het dat de Watergeuzen zouden doen wat prins Willem van hen vroeg voor de bevrijding van het land, en soms schenen zij van plan goed werk te doen. Maar als het erop aankwam, gaven zij er iedere keer de brui aan.

„De kluiver bij! Bonnetten uithangen!” riep de stuurman de matrozen toe.

Er klommen jongens in het want om de mooiweerlappen uit te hangen. Anderen gingen de kluiffok hijsen. Ook op de overige schepen werden alle zeilen bij de mast gezet.

Harm tuurde over zee om te zien, waarom er zoveel haast gemaakt werd. O, hij zag het al. Ginds voeren een paar koopvaarders. Daarop werd jacht gemaakt. Het was weer het oude liedje. Als er wat te roven viel, vergaten de Watergeuzen dat zij moesten vechten voor de vrijheid van het vaderland. Het draaien van de wind had Lumey aangegrepen als een welkom voorwendsel om een andere koers te zeilen dan prins Willem hem bevolen

had. En nu zij achter die koopvaarders aanjoegen, waren de rovers in hun element.

Met een stijve bries achterin bruisten de Watergeuzen achter de karvelen aan. Maar dat waren ook beste zeilers. Hoe de Geuzenschepen het zeesop schuren mochten, zij wonnen weinig op hun prooi.

Zij zeilden weer langs de kerk van Katwijk, langs Scheveningen, waar bommen op het strand lagen, langs de Maasvlakte. Nog altijd hadden de Watergeuzen hun prooi niet te pakken.

De karvelen voeren om de zandplaat de Beer heen en daarna de Brielse Maas op. De Watergeuzen volgden hen door de smalle geulen van de Maasvlakte. Zij zaten hun prooi dicht op de hielen. Maar de jacht was tevergeefs. Voordat de rovers de koopvaarders konden enteren, zeilden die de haven van Maassluis binnen. De Geuzenvloot bleef liggen op de Brielse Maas.

Harm was niet rouwig dat het misgelopen was met de achtervolging. De Watergeuzen wilden altijd plunderen en roven; hij vond het een misselijk bedrijf.

Het admiraalsschip hees een vlag in de mast. Het sein betekende dat alle kapiteins voor scheepsraad samen moesten komen bij Lumey. Harm zat aan de riemen van de roeiboot die zijn vader overbracht. Gedurende de scheepsraad lagen zijn boot en verscheidene andere rondom het admiraalsschip te wachten op het einde van de scheepsraad.

Behalve de Geuzenvloot vertoonde zich geen schip op het brede water. Uit de havens van Den Briel, Maassluis en Vlaardingen kwam geen zeil naar buiten, en toen een koopvaarder uit de Noordzee de Brielse Maas op wilde varen, haalde hij haastig bakzeil zodra hij de Geuzenvloot ontdekte.

Harm wist de reden wel. De Watergeuzen werden geschuwd

door alle zeelui. Met hun roverijen hadden zij het daar ook naar gemaakt.

Kijk, daar kwam toch een scheepje uit de haven van Maassluis. Het voer dwars over het brede water op Den Briel aan. O, het was de veerman, begreep Harm. Die was dan niet bang voor de Watergeuzen. Kijk, nu verlegde hij zijn koers. Hij stuurde recht op de Geuzenvloot aan; hij scheerde langs het schip van de vice-admiraal.

„Is dat niet de vlag van Treslong?” hoorde Harm de veerman roepen, terwijl deze wees op de grote vlag, die van het hek van het vice-admiraalsschip woei.

„Jazeker, heer Treslong is onze kapitein; hij is ook vice-admiraal,” antwoordde de wacht.

„Is het Bloys van Treslong?”

Weer zei de wacht van ja.

„Ik wil hem spreken. Zeg hem dat Jan Coppelstock er is.”

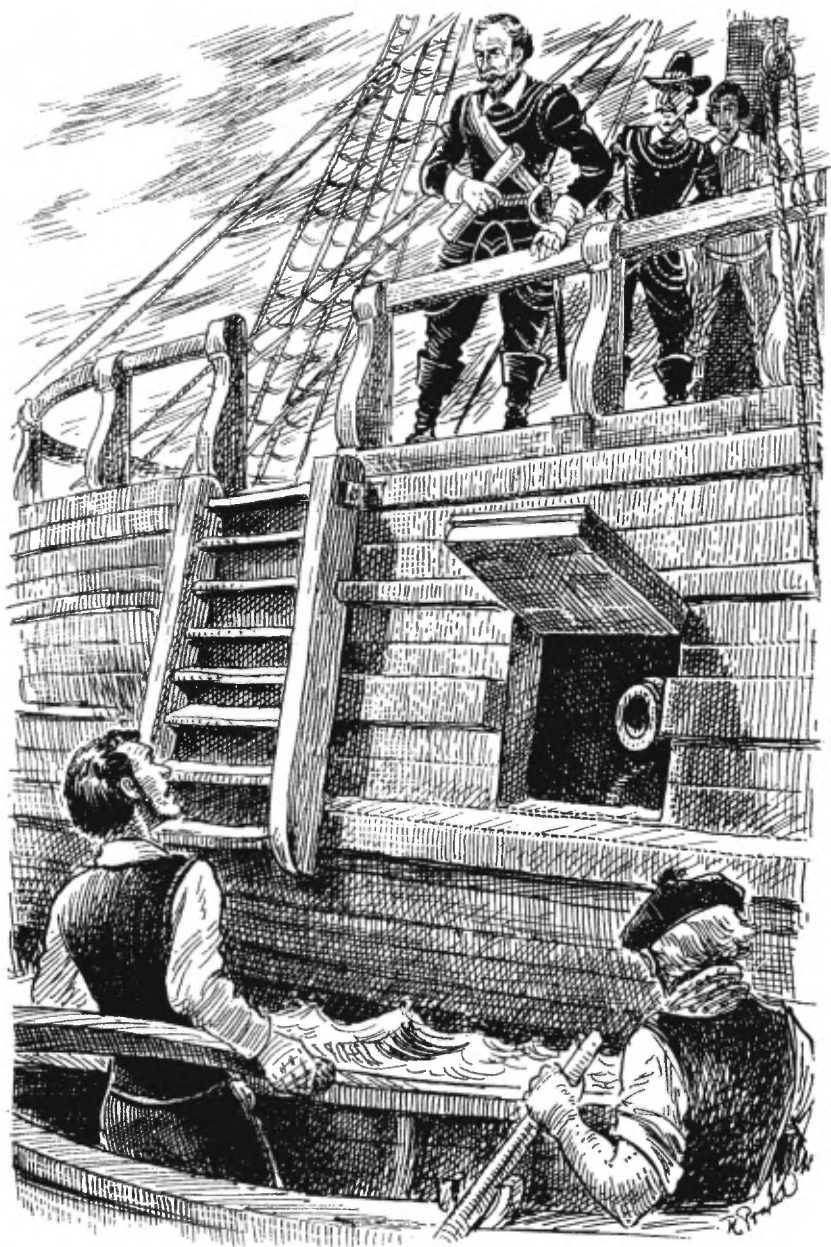
Dat ging niet een-twee-drie. Heer Bloys van Treslong was met de andere kapiteins in scheepsraad bij Lumey. Je kon de vice-admiraal niet roepen omdat een veermannetje hem wou spreken. Toen gooide Coppelstock een ankertje overboord en bleef wachten. „Ik wil de zoon van onze oude baljuw spreken,” zei hij.

Nadat de scheepsraad afgelopen was, kwamen alle officieren op het dek van het admiraalsschip, heer Treslong ook.

De veerman zette zijn handen als een toeter aan zijn mond. „Ha, die Bloys!” schreeuwde hij.

Heer Treslong fronste het voorhoofd. Dat was wel erg vrijpostig tegen de vice-admiraal. Maar toen hij de veerman in zijn boot herkende, was hij blij. „Ha, Jan! Da's lang geleden, kerel, dat wij naast elkander in de schoolbank zaten.”

„Gaan jullie op Den Briel aan?” vroeg Coppelstock.

„Den Briel?” Het idee was kennelijk nieuw voor Treslong.

„Zouden wij bij jullie welkom wezen?”

„De zoon van onze vroegere baljuw zeker! En de Watergeuzen ook. Er zullen Spaanse soldaten komen. Wij hebben liever Watergeuzen dan die bloedhonden van Alva in de stad.”

„Kom hier!” riep Treslong. „Wij praten samen met de admiraal.” Coppelstock klom op het admiraalsschip. Harm zag de veerman samen met Treslong verdwijnen in de kajuit van admiraal Lumey.

Een uur daarna werd Harm geroepen door zijn vader. „Trek gauw je beste spullen aan. Je moet met die veerman mee naar Den Briel.”

Aan boord was Harm altijd in grof bombazijn gekleed, net als de bootsgezellen. Maar in zijn scheepskist had hij mooie kleren, om te dragen wanneer hij als adelborst moest deel uitmaken van het gevolg van de admiraal. Het kwam zelden voor. Lumey was meer piraat dan vlootvoogd van de prins. Nu haalde hij de spullen onder uit zijn kist en trok ze aan: een fluwelen buis, wijnrood van kleur, groene hozen, schoenen met vergulde gespen, een breedgerande hoed met rode veer. Met nog twee adelborsten, even kleurig uitgedost als hij, stapte hij in het scheepje van Jan Coppelstock. Aangekomen in Den Briel volgden zij de veerman naar het stadhuis.

De mensen in het stadje keken op van de opgedirkte jonkers. Wat moesten deze knapen bij hun veerman?

In het stadhuis werd Coppelstock bij de burgemeesters toegelaten. Hij deed direct zijn boodschap: „De Watergeuzen vragen toegang tot Den Briel.”

De opperburgemeester rolde bijna van zijn stoel van schrik. „Geen Watergeuzen in mijn stad! Het zijn rabauwen.”

„Zijn dit rabauwen, burgemeester?” vroeg de veerman, terwijl hij op de adelborsten wees.

De burgemeester keek een beetje schuin naar Harm en zijn makers. Nee, deze jonkers zagen er als heertjes uit. Maar hij wilde toch geen Watergeuzen in zijn stad.

„Bloys van Treslong is hun vice-admiraal, burgemeester. Jazeker, de zoon van onze vroegere baljuw. Hier is zijn zegelring, die moest ik van hem aan u tonen.”

De burgemeester bekeek de ring aandachtig. Het wapen van Treslong was erin gegraveerd. Hij gaf geen antwoord op de vraag.

„U kunt heer Treslong toch niet buitensluiten, burgemeester,” drong Coppelstock aan.

De burgemeester begreep dat hij de zoon van de oud-baljuw van Den Briel niet buitensluiten kon. Die mocht binnenkomen, maar hij alleen. De Watergeuzen niet.

Coppelstock werd ongeduldig. „Als u de Watergeuzen niet goedschiks binnenlaat, breken zij de poorten open. En rekent u maar niet dat u hen tegenhouden kunt. De vloot is met vijfduizend koppen bemand.”

Harm beet bij die woorden op zijn tong. Wat zei de veerman? Er waren nog geen vijfhonderd koppen op de vloot.

Maar de grote woorden van de veerman hadden uitwerking. De opperburgemeester kroop in zijn schulp. Hij wilde met zijn mede-burgemeesters spreken over de eis. Of Coppelstock maar buiten wilde wachten.

„Voor wachten heb ik geen tijd,” zei die. „Ik ga naar de vloot terug. De Geuzen komen. Ik raad u aan hen in te laten. Als u probeert hen tegen te houden, zal het u slecht vergaan.”

Toen de veerman met de jonkers terugging naar de haven, waren de straten zwart van mensen. De hele stad was uitgelopen.

„Laten de Geuzen komen!” riep het volk. „Dan zijn wij de Spanjaarden kwijt.”

Harms oren tuitten. Zo had hij nog nooit horen spreken over de Watergeuzen. In Emden werden zij gemeden als de bonte hond. Uit Dover waren zij weggejaagd. De burgemeesters van Den Briel hadden niets met hen op. Maar het volk riep om hen!

Lumey en Treslong waren voldaan toen zij van Coppelstock en de adelborsten hoorden hoe het in Den Briel gesteld was. Zij wilden dadelijk aan land gaan. Als de burgerij hen wilde hebben, zouden zij de stad wel binnenkomen, welk besluit de burgemeesters ook mochten nemen.

De Watergeuzen gingen voor Den Briel aan land. Op de wallen van de stad verdrongen zich de burgers. „Leve de Watergeuzen!” riepen zij en zwaaiden met mutsen en hoeden.

Maar de stadspoort was gesloten. De burgemeesters wilden de Geuzen niet binnen hebben.

De Watergeuzen lieten zich niet tegenhouden. Zij haalden brandhout van een boerenerf en stapelden dat op voor de gesloten poort. Daar goten zij er olie overheen en vervolgens staken zij de hoop in brand. Zo wilden zij de dikke deuren openbranden. Het brandhout vlamde lustig. Maar de poortdeuren vatten niet gemakkelijk vlam. Die waren te nat van vele regens. Het dikke hout smeulde maar een beetje.

De Geuzen wisten echter raad. Zij haalden van een schip een zware boegspriet. Tien, twaalf mannen gingen met die mast de poort rammeien.

De deuren waren ijzersterk. De Geuzen moesten vele malen stoten.

Tenslotte ging het hout toch kraken. Ook hielden de ijzeren hengsels het niet uit tegen de zware stoten met de mast. De poort

was open en de Watergeuzen stormden de stad binnen.

„Hoera, die Geuzen!” riepen de jongens van Den Briel.

De Geuzen rukten op naar het stadhuis. Zij wilden de burgemeesters, die de poort voor hen op slot hadden gedaan, wel eens onderhanden nemen.

Maar de burgemeesters waren er niet. Terwijl de Geuzen hun vuurtje stookten en de deuren van de Noorderpoort rammeiden, waren zij door de Zuiderpoort gevluht. En ook de monniken van het Brielse klooster waren er vandoor gegaan. Die wisten wel dat zij niet veel goeds te wachten hadden van de Watergeuzen.

Alle andere Briellenaren waren echter blij. Zij haalden de Watergeuzen juichend in. Zij zongen:

Van diredomdeine, van diredomdoes,

Vive le Geus, is nu de loes!¹

Hossend en zingend trokken de jonge Briellenaren samen met de Watergeuzen door de straten. Op het marktplein danste Harm met een aardig meisje. In de taveernes werd door Geuzen en burgers geklonken en gedronken op de bevrijding van de stad. Van de toren wapperde het oranje-blanje-bleu.

Het was de eerste april van 1572.

¹ Leve de Geus, is nu de leus.

5. *Spion en koerier*

Toen Harm op de late avond van de eerste april in zijn kooi klom, was hij geweldig blij. Hij had fijn feestgevierd, gedanst, gezongen. Hij voelde zich vooral voldaan omdat de Watergeuzen nu eindelijk hadden gedaan wat de prins van hen verlangde. Na vier jaar plunderen en roven hadden zij een stad genomen voor de prins. Den Briel was vrij. Nu zouden andere steden volgen. Wie weet, gingen zij morgen niet onder zeil om Enkhuizen voor de prins te nemen. Harm had geen korrel spijt dat hij Watergeus geworden was. Hij was er dankbaar voor. Die nacht droomde hij dat de Watergeuzen Alva het land uitjoegen. De volgende morgen ontmoette Harm zijn vader. Hij had hem amper meer gezien sinds hij in zijn adelborstenplunje bij Coppelstock in de boot was gestapt. Terwijl het scheepsvolk met de Brielenaren feestvierde op straat en in taveernes, waren de Geuzenkapiteins bijeen geweest op het stadhuis.

„Het is gisteren prachtig gegaan, vader!” begon Harm.

Laurens Harms gaf nauwelijks antwoord; hij scheen niet opgewekt.

„Vindt u het niet geweldig dat wij Den Briel genomen hebben?” ging Harm door.

„Ik denk dat het de prins slecht naar de zin zal zijn,” antwoordde zijn vader somber.

Daar begreep Harm helemaal niets van. „De prins wil toch al lang dat wij een stad in Holland voor hem nemen!”

„Jawel, jawel, maar niet dit stadje.”

„Enkhuizen! . . .” Harm beet op zijn tong. Het woord was hem ontvallen. Zijn vader had die naam nooit genoemd.

„Nu jij het zegt, Harm, ja. De prins heeft gewild dat wij Enkhuizen zouden nemen. Al vier jaar lang heeft hij die stad op het oog gehad. Het moest geheim blijven. Alva mocht niets van zijn plannen horen. Daarom heb ik het nooit gezegd, ook tegen jou niet. Maar nu hebben wij Den Briel genomen.”

„Den Briel is toch óók een stad in Holland!”

„Een onbeduidend stadje. Enkhuizen is de sleutel van de Zuiderzee.”

„Dan kunnen wij nu op Enkhuizen afgaan!”

„Dat is het 'm juist. Het plan van de prins was zo goed geheim gebleven. Alva had er geen flauw idee van dat hem gevaar bedreigde van de Watergeuzen. Hij dacht dat wij alleen maar rovers waren. Dat leek er trouwens ook veel op. Met het nemen van Den Briel hebben wij het geheim verraden. Alva legt nu natuurlijk bezetting in alle watersteden, zeker in Enkhuizen. Onze kansen zijn verkeken door onze eigen schuld.”

Harm was er kapot van. Het was gisteren zo'n fijne dag geweest. De Watergeuzen hadden het eindelijk goed gedaan, dacht hij. En ziedaar, zij hadden de plannen van de prins verknoeid.

Enkele weken later stond Harm in de burgemeesterskamer van het Brielse stadhuis voor Bloys van Treslong. Die had hem laten roepen.

„Jij kent Enkhuizen. Reis erheen. Ik wil zo spoedig mogelijk weten hoe het in die stad gesteld is. Of er bezetting ligt. Hoe de burgerij gezind is. Laat niemand weten dat je van de Watergeuzen komt. Alleen aan de koopman Pieter Buiskes mag je in

het geheim vertellen dat ik je heb gezonden. Vraag hem of wij nog welkom zijn en of wij kunnen rekenen op zijn hulp wanneer wij komen.”

Harm hoorde het in Keulen donderen. „Wilt u, wilt u op Enkhuizen af?” stamelde hij. „Zijn onze kansen dan nog niet verkeken?”

„Ik hoop van niet. Daarom stuur ik jou om inlichtingen in te winnen. Maar houd ons doel geheim. Als Alva of zijn trawanten te weten komen wat wij met Enkhuizen willen, hebben wij geen enkele kans meer. En maak haast.”

Geen uur daarna voer Harm in de veerboot van Jan Coppelstock naar Rotterdam. Hij was niet in zijn zwierig adelborstenpak; daarin zou hij te veel in de gaten lopen. Hij droeg ook niet zijn zeemansplunje; niemand mocht denken dat hij van de Watergeuzen kwam. Hij droeg gewone burgerkleren, van Coppelstock geleend. Zijn hoed had een brede rand; als het nodig was zou hij die diep over zijn voorhoofd kunnen trekken; dan zouden de Enkhuizers hem niet zo gauw herkennen als Harm van Laurens Harms, die in '68 naar Emden was gevlucht.

Geholpen door een stevige zuidwester liet Coppelstock zijn veerboot zeilen wat hij zeilen kon en deze moeite werd beloond. Zij kwamen juist op tijd in Rotterdam zodat Harm de trekschuit op Gouda kon halen. Vandaar kon hij dan met een andere schuit naar Amsterdam.

De roef zat vol met reizigers. Die praatten druk over alles en nog wat, zoals dat altijd op een trekschuit ging. Harm deed er niet aan mee. Die mensen waren vreemden en als hij zijn mond hield, liep hij geen gevaar geheimen te verraden. Hij luisterde ook niet naar de praatjes. Hij was te vol van de opdracht die hij moest vervullen. Maar toen hij hoorde praten over de Watergeuzen

en Den Briel, spitste hij de oren.

„Op de eerste april verloor Alva zijn bril,” grapte een kleine, donkere man.

Om dat rijmpje lachte de gehele roef uitbundig. „Dat was een goeie mop, Sam!”

„En op de eerste mei zijn neus erbij,” rijmde de kleine koopman verder.

Weer werd er schaterend gelachen.

„Waar zit zijn neus, Sam?”

„Bij een bloedhond voor aan de kop,” zei Sam. „Voor mijn part is het Gouda; dan hoef ik geen tiende penning te betalen op mijn handel.”

Rotterdammers wilden dat de Watergeuzen naar hun stad zouden komen. Een Dordtenaar sprak over Dordrecht. De mensen benijdden allemaal Den Briel omdat dat vrij was.

Harm luisterde met rode oren. Dit had hij nooit gedacht. Of liever: eerst wel. Op 1 april had hij gemeend dat in Den Briel een grote slag geslagen was. Op deze eerste stad zouden gauw andere steden volgen, dacht hij toen. Maar zijn vader had een domper op zijn hoop gezet. En nu vonden reizigers in de trekschuit de zet van de Watergeuzen prachtig. Zij zouden hen met open armen in hun steden binnenhalen. Zag vader het te donker in?

In Amsterdam moest Harm overnachten. Het beurtschip op Enkhuizen voer de volgende ochtend. Na wat hij op de trekschuit had vernomen, wilde hij wel graag eens horen hoe de Amsterdammers dachten over Den Briel.

Op een brug stond een groep mannen bijeen, zeelui en havenwerkers. Harm ging bij hen staan, hangend over de brugleuning, met de rug naar hen toe. Hij deed of hun praat hem niets kon

schelen, maar hij had zijn oren wijd open.

In elk geval was de inneming van Den Briel ook onder deze mensen het praatje van de dag. Het mopje over Alva die op 1 april zijn bril verloor, werd hier ook al verteld en de kerels lachten er nog harder om dan de reizigers in de trekschuit. Kwamen de Watergeuzen maar het IJ op! Zij zouden hen met plezier een handje helpen om de Spanjolen uit de stad te werken. En eenmaal eruit kwamen de Spekken nooit weer in Amsterdam. Weg met de Spaanse inquisitie met haar pijnbanken en brandstapels. Leve de Watergeuzen!

Harm lachte in zijn vuistje. Ook in Amsterdam stonden de papieren van de Watergeuzen hoog.

Hij wandelde het Damrak op. Misschien kon hij nog meer opvangen. Hij had nu wel de stem van het gewone volk gehoord, maar hoe dachten de heren die het heft in handen hadden, erover?

Op het Rokin kwam hij langs een taveerne die er deftig uitzag. Daar zaten vast voorname Amsterdammers. Als hij hen eens beluisteren kon? Luistervinken deugen niet, had zijn moeder hem wel geleerd, maar hij had nu een opdracht van Treslong. Hij speelde voor spion.

Toen hij de taveerne binnenstapte, keek de dikke waard hem met een scheef oog aan. Gewone burgerjongens kwamen hier zeker niet. Hij was niet welkom, voelde hij.

Harm deed of hij het scheve oog niet zag en rammelde met geld in zijn broekzak. Meneer de waard hoefde in elk geval niet bang te zijn dat hij iets zou bestellen zonder te betalen.

Aan de stamtafel zaten heren in zwart laken met witte kragen, zorgvuldig in de plooi gestreken. Het waren vast voorname burgers.

Harm nam plaats aan een tafeltje achter hen. Zo liep hij niet in de gaten, terwijl hij alles van hen horen kon. Aan de waard bestelde hij een kroes bier en een gebakken bot. Eerst onder het wachten en later onder het drinken van zijn bier en het kluiven aan zijn visje luisterde hij naar de heren.

Zij hadden het zowaar ook over Den Briel! Het land was wel vol over wat de Watergeuzen hadden uitgehaald. En ook deze voorname heren hadden plezier in de poets die Alva was gebakken.

„De Watergeuzen moesten hier maar komen!” riep een van de jongste gasten uit.

Harm monkelde, terwijl hij zijn vette vingers aan het tafellaken afveegde.

Maar deze jonge koopman kreeg geen bijval van zijn oudere collega's.

„Geen Watergeuzen hier; het zijn piraten,” zei er een.

„Dan wordt het grauw in Amsterdam de baas,” vreesde een ander.

„Als de Watergeuzen komen, hoeven wij geen tiende penning te betalen,” bracht de jonge koopman in.

„De tiende penning is schandalig,” urmde een oude heer. „Maar als er oproer komt, zijn wij alles kwijt, ons geld en misschien ons leven. Het grauw heeft het altijd op ons gemunt.”

Harm stond op, betaalde en ging weg. Hij had genoeg gehoord. Het Amsterdamse zee- en havenvolk zou met de Watergeuzen meedoen als zij kwamen. Maar van de Amsterdamse heren had de prins niets te verwachten. Die kropen voor Alva in hun schulp. Enfin, het ging niet om Amsterdam. Enkhuizen was de sleutel van de Zuiderzee. Hij was benieuwd hoe daar de zaken stonden.

Een stevige zuidwester dreef het Enkhuizer beurtschip vlot het IJ uit en langs Marken. Met volle zeilen ging het op Enkhuizen aan.

Bij het binnenlopen van zijn vaderstad stond Harm op het voordek uit te kijken. Op het havenhoofd stond nog de oude stadswacht met hellebaard en stormkap. Geen Spaanse bezetting dus. Harm ademde opgelucht.

Toen zij de sluis invoeren, drukte hij zijn hoed dieper op zijn voorhoofd, hoewel het daar luw was na de winderige reis. Maar het was niet omdat hij bang was dat zijn hoed zou afwaaien. Op de Dijk zag hij Lijn Broodspot lopen met een hengselmand vol brood aan de arm en over het Spui liep Jan Waterboer met aan zijn schouders een juk, waaraan twee emmers hingen. Zij waren venters die vroeger dagelijks aan zijn ouderlijk huis kwamen om brood en melk te brengen. Zouden zij hem niet herkennen? En bij de aanlegplaats van het beurtschip stond zowaar meester Schrijver, zijn oude onderwijzer. Harm hoorde hem al zeggen: „Hee, Harm, ben jij daar weer?”

Hij trachtte een onverschillig gezicht te zetten toen hij de loopplank afliep, maar zijn hart sloeg als een lammerstaartje.

Meester Schrijver keek hem over het hoofd. Het stelde Harm wat gerust. Lijn Broodspot en Jan Waterboer liepen hem ook zonder een woord voorbij. Nu geloofde hij dat hij veilig was. In de vier jaar sinds hij over het ijs de stad ontvlucht was, was hij genoeg veranderd. Wel, toen was hij haast nog een kind en nu was hij een man. Hij liep in de richting van de Wierdijk. Daar had de koopman Pieter Buiskes zijn kantoor.

„Ha, Harm, jij ook hier?” hoorde hij plotseling achter zich. Het was Harm of hij door de grond ging. Amper in de stad werd hij herkend.

Toen hij zag wie het was, werd zijn schrik minder, maar zijn verbazing groter. Daar stond Willem Brouwer, ook een vluchteling van 1568. Zij waren in Emden een jaar op dezelfde school geweest. Nog kort geleden hadden zij elkaar gesproken, vlak voordat de Geuzenvloot uit Emden uitgewezen werd. Dat Willem hem herkende, was nogal logisch. Maar hoe kwam die in de stad? Hoe durfde hij?

„O, een heleboel vluchtelingen zijn teruggekomen.”

„Mijn moeder ook?” vroeg Harm fel.

„De vrouwen en kinderen nog niet. Maar de mannen allemaal. En niemand doet ons wat. We zijn zelfs met hoeraatjes ingehaald.”

„Hoe is dat in de wereld mogelijk?” vroeg Harm.

„Nogal wieses. Jullie hebben immers Alva klop gegeven!”

„Wij??”

„Ja, jullie Watergeuzen. Jullie hebben toch Den Briel genomen.” Het ging Harm duizelen. „Dat, dat was een vergissing. Wij hadden . . .”

Willem lachte luid. „Een vergissing, zegt ie. Maken jullie alsjeblieft nog een stuk of wat van die vergissingen en het hele land is vrij!”

Harm zag een rakker van de schout aankomen. Hij droeg een rapier aan de heup. „Sst, houd je still! Die rakker pakt ons op.” Willem bleef onbekommerd lachen. „Die rakker doet ons niks. En niemand doet ons wat. De burgemeesters houden nog de Spaanse kant. Die heren bibberen voor Alva. Maar de burgerij is de bloedhond meer dan moe. Komen jullie Watergeuzen maar gauw hierheen. Een scheepsmast zullen jullie niet eens nodig hebben. De Enkhuizeners gooien wel de poorten voor je open.” Harms oren klapperden. Dit moest Treslong dadelijk weten!

Maar hij bedacht meteen dat Willem een teruggekeerde vluchteling was. Hij en de anderen die op het gerucht van Den Briel naar huis waren gegaan, hadden natuurlijk alle reden hun kaarten te zetten op de Watergeuzen. Maar hoe dacht Buiskes erover? Daar ging het om.

Hij scheepde Willem af en liep vlug naar het kantoor van de koopman aan de Wierdijk. „Is sinjeur Buiskes aanwezig?” vroeg hij aan een klerk.

„De patroon is er wel, maar hij is niet voor Jan en alleman te spreken,” antwoordde de kantoorman uit de hoogte.

„Ik ben de zoon van Laurens Harms. Wilt u sinjeur Buiskes zeggen dat ik een boodschap voor hem heb?”

De klerk verdween brommend. Toen hij terugkwam, sloeg hij een andere toon aan. „Mijnheer wacht op u in zijn kamer,” zei hij en hij bracht Harm bij de koopman.

„Waar is je vader?” vroeg Buiskes in een zekere spanning.

„Bij de Watergeuzen, sinjeur.”

„En waar zijn die?”

„In Den Briel.”

Buiskes was zichtbaar teleurgesteld. „De Watergeuzen moesten hier zijn. Dat had prins Willem hen bevolen. Met Den Briel hebben jullie het spel verbruid.”

Harm sloeg de ogen neer. Daar had je het weer. Het volk op straat mocht zich verkneuteren om de verrassing van Den Briel; de ballingen in Emden, die de plannen van de prins niet kenden, mochten wanen dat het pleit gewonnen was, de ingewijden zagen onheil in de onbezonnen streek van de Watergeuzen. „Heer Treslong wil nu hierheen komen, sinjeur. Hij wil graag van u weten hoe de kansen staan.”

Buiskes haalde de schouders op. „De Watergeuzen hadden

nu hier moeten zijn. Elk ogenblik kunnen er Spaanse soldaten komen. De koningsvloot uit Amsterdam is ook op komst."

„Er is dus nu nog geen bezetting?" vroeg Harm hoopvol.

„Zijn de Watergeuzen onderweg hierheen?"

„Nog niet. Heer Treslong wacht op uw advies."

De koopman draaide Harm de rug toe. Hij keek door het venster dat op zee uitzag. Langs hem heen zag Harm in de verte golven bruisen. Het scheen dat Buiskes zijn bezoeker was vergeten.

Het zweet brak Harm uit. Sinjeur Buiskes zei geen woord. Wat moest hij nu aan Treslong zeggen?

Opeens wendde de koopman zich naar hem toe. „Kun je paardrijden?" vroeg hij bruusk.

„Jawel, sinjeur," zei Harm. Maar hij begreep niet wat dit met de zaak te maken had.

„Vannacht vaar je naar Amsterdam. Mijn jacht zal je er brengen. Daar huur je een paard. In Alphen aan den Rijn neem je een vers. Ik geef je brieven mee, waarop de stalhouders je zeker zullen helpen. Probeer morgenavond in Den Briel te zijn. Zeg tegen Treslong dat hij ogenblikkelijk moet komen. Ik hoop dat wij de Spaanse soldaten zolang buiten de poort en de koningsvloot uit de haven kunnen houden. Maar de Watergeuzen moeten grote haast maken. Het kan elke dag te laat zijn."

Die avond stapte Harm op het snelzeilend jacht van Buiskes. Hij kroop direct te kooi om morgenochtend fris te zijn, want het zou een zware rit worden. De emotie hield hem echter wakker. Op zee wiegden de golven hem tenslotte toch in slaap. Pas op het IJ wekte de schipper hem. Toen was hij lekker uitgerust. Op vertoon van Buiskes' brief kreeg hij in Amsterdam een prima

rijpaard. In Alphen aan den Rijn werd in ruil voor het afgereden dier een vers paard voor hem gezadeld. 's Avonds laat stond hij op de kade te Maassluis, waar veerman Coppelstock zich haastte om hem naar Den Briel te brengen. Hij had een uiterst snelle reis gemaakt. Als Treslong spoed maakte, konden de Watergeuzen misschien nog tijdig in Enkhuizen zijn.

De brede Brielse Maas was leeg. Harm zag geen schip.

„Waar is de Watergeuzenvloot?” vroeg hij aan Coppelstock.

„Die is gisteren weggevaaren.”

„Waarheen?” Als het naar Enkhuizen was . . .

De veerman kon het niet zeggen. Hij wist alleen dat de schepen het Brielse Gat waren uitgezeild. „Maar je vader is er nog met een handvol Geuzen. Hij logeert in de stadsherberg.”

In de herberg vond Harm alles daar donker. Hij sloeg hard met de klopper op de deur. Brommerig en met de slaapmuts op deed de herbergier hem open en toen Harm zei dat hij kapitein Laurens Harms wilde spreken, weigerde de waard. Hij haalde zijn gasten niet midden in de nacht uit bed.

„Ik ben zijn zoon en het gaat heus niet om een wissewasje. Zeg hem dat ik er ben.”

Mopperend ging de waard naar boven.

Laurens Harms kwam snel, brandend nieuwsgierig naar de toestand in Enkhuizen.

Harm bracht kort verslag uit.

„De vluchtelingen zijn teruggekeerd uit Emden. De burgerij is vurig geusgezind. Als wij voor de haven komen, zullen we met open armen worden ingehaald. Is de vloot al onderweg?” Zijn vader schudde het hoofd. „De Watergeuzen zijn naar Vlissingen gegaan.”

Het was of de bliksem voor Harm insloeg. „Naar Vlissingen?!

Heer Treslong heeft mij toch naar Enkhuizen gestuurd om te vragen of wij konden komen? Het kan! Het kan nog, ondanks Den Briel. Maar het kan alleen wanneer wij dadelijk komen. Want Alva heeft begrepen wat Den Briel betekent. Er zijn Spaanse soldaten op weg naar Enkhuizen. De koningsvloot zeilt ook op. Als er bezetting in de stad is, hebben wij geen schijn van kans meer.”

„Je hebt gelijk, mijn jongen,” zei zijn vader verdrietig. „Ik heb de admiraal bezworen naar Enkhuizen te gaan. Ik heb hem dringend gevraagd in elk geval te wachten op jouw terugkeer. Ik heb hem de order van de prins voorgehouden: Vóór al het andere moeten wij de sleutel van de Zuiderzee in handen hebben. Maar Lumey wilde niet. Die volgt altijd zijn eigen dolle kop.”

„Misschien kan het toch nog,” hoopte Harm. „Misschien kan het nog na Vlissingen. Er kan nu veel meer dan vóór 1 april. De mensen die eerst geen duit vertrouwen in ons hadden, verwachten plotseling alles van de Watergeuzen. Dat heb ik gemerkt op deze reis, in Gouda, in Amsterdam. Het sterkst in Enkhuizen. De burgers willen met ons vechten tegen Alva.”

Zijn vader zuchtte. „De beste kansen werden de Watergeuzen in de schoot geworpen, maar Lumey verknoeit ze allemaal. Nee, jongen, het zal weken duren voordat de vloot terug is van de Schelde. En dan is het vanzelf te laat.”

Bij het wankele licht van een kaars, die de waard in de donkere gelagkamer, had neergezet, zat Harm verslagen op een stoel. Ja, als het nog weken duurde, zou het te laat zijn voor Enkhuizen. Zijn reis was tevergeefs geweest.

„Je moet naar bed gaan, Harm,” zei zijn vader. „Je hebt vandaag een zware rit gehad.”

Verwezen liep Harm met de herbergier mee. Loom klom hij achter hem de trap op. Als een blok liet hij zich vallen op het bed in de kamer die hem werd gewezen. Hij was uitgeput. Maar toch kon hij niet slapen. Hij was vol hoop geweest. De mensen waren overal opgetogen over de verrassing van Den Briel. Zij dachten dat dit het begin was van de vrijheid. Het kòn zo zijn. Het zóu zo zijn als nu de sleutel van de Zuiderzee aan Alva werd ontfutseld. En dat konden de Watergeuzen doen met hulp van de Enkhuizer burgerij. Het kon nu nog. Maar Lumey had de orders van de prins in de wind geslagen en zijn eigen luimen gevolgd, eerst door Den Briel te nemen en nu weer door op Vlissingen af te gaan in plaats van op Enkhuizen. Daardoor liep alles mis. De Spanjaarden waren met troepen en schepen naar Enkhuizen onderweg. Alva nam de sleutel van de Zuiderzee nu vast in handen. En straks zou Alva wraak nemen op het volk, dat hem uitlachte omdat hij zijn bril verloren had aan een troep Geuzen. Met moord en brand ging hij in Holland woeden. De mensen dachten dat met Den Briel de overwinning was behaald, maar het werd ellende en nederlaag. En dat alles doordat Lumey zo eigenzinnig was en de Watergeuzen zo roofzuchtig waren.

Harm sliep die hele nacht niet.

6. *De beer op zolder*

Voor de tweede maal was Harm in Enkhuizen. Zijn vader had hem weer gestuurd. Buiskes moest weten dat de Watergeuzen van Den Briel naar het zuiden waren gegaan in plaats van naar het noorden. Maar Harm moest ook zeggen dat Laurens Harms zijn uiterste best zou doen om Lumey te bewegen eindelijk de orders van prins Willem op te volgen. Misschien . . . misschien kon Enkhuizen straks toch nog genomen worden, na Vlissingen. Harm moest aan Buiskes vragen de zaken zo lang mogelijk slepende te houden.

De toestand in Enkhuizen viel Harm bij zijn aankomst mee. Er lagen geen koningsschepen in de haven, er stonden geen Spaanse soldaten bij de waterpoort op wacht. De bezetting, waarvoor Buiskes had gevreesd, was dus nog niet gekomen. Hij zocht de Geuzenleider op in zijn kantoor.

„Komen de Watergeuzen?” vroeg Buiskes hem zodra hij binnenstapte.

Harm deelde mede hoe de zaken stonden.

Het viel de Geuzenleider bitter tegen. „Dan is de zaak verloren,” zei hij somber.

„Er zijn toch nog geen soldaten in de stad.”

„Ze zijn er wel.”

Daar snapte Harm niets van. „En de oude wacht stond bij de waterpoort.”

„Jawel, jawel . . . Maar een Spaans vendel zit in de stadsherberg.”

Harm schrok. „Hoe is dat mogelijk? Ik dacht . . . u zei . . . De burgerwacht zou de soldaten immers buiten houden?”

„Dat wilden ze. Ze hebben het ook gedaan. Toen het vendel gisteren voor de Koepoort kwam, hebben de burgers de poort dichtgesmeten. Met geweld waren de Spekken er nooit gekomen. Maar de burgemeesters heulen met Alva. Zij zeiden dat de soldaten alleen maar doortocht wilden en dat zij ongewapend waren. Ze zouden hier aan boord gaan van een schip. Toen zijn ze ingelaten, zonder wapens. Maar in plaats van op een schip te gaan en weg te varen zitten ze in de stadsherberg.”

„Zonder wapens! Dat is toch niet gevaarlijk.”

„Zo praatten de burgemeesters bij de poort ook. Maar nu hebben wij de beer op zolder, jongen. Hoe raken wij hem ooit weer kwijt?”

Er ontstond drukte op de Wierdijk. Mannen met handspaken in de vuist renden langs het kantoor. Vissers schreeuwden opgewonden naar elkaar. Buiskes stootte een venster open.

„Wat is er aan de hand?”

„Ze vechten bij de stadsherberg!” riep een man. „Spekken tegen burgers!”

„Daar heb je het al; de beer is los!” gromde Buiskes. „Kom mee, Harm!”

De Geuzenleider gordde haastig zijn rapier om en rende het kantoor uit. Harm volgde hem, onder het lopen tastend naar de kortjan, die hij onder zijn buis droeg.

Bij de stadsherberg was groot tumult. Er werd geschreeuwd, gevochten. De soldaten hadden sabels en pistolen. Hoe kwamen zij eraan? Zij waren zonder wapens door de poort gekomen. De burgers, meest vissers, vochten met handspaken en knuppels. Buiskes streed mee. Met zijn rapier sloeg hij een soldaat de

sabel uit de vuist. Harm sprong een Spek, die op een visser wilde schieten, op de rug. Het schot ging de lucht in en de soldaat rolde op de keien.

De vissers vochten wild en woest. Maar zouden zij het kunnen houden tegen geofende soldaten?

Daar rukte de burgerwacht aan. Met piek en hellebaard kwam zij het vissersvolk te hulp. En de Spekken hadden toch niet allen wapens. De Enkhuizers kregen de overhand. De soldaten weken achteruit. Toen sloegen de vissers en de burgerwacht er des te harder op. De Spekken gingen aan de haal. Zij vluchtten de stad uit. Achter hun rug ging de poort dicht en de ophaalbrug omhoog.

„Dat liep geweldig, sinjeur Buiskes,” zei Harm, toen zij weer in het kantoor op de Wierdijk zaten en een glas fris bier dronken na het heet gevecht.

De koopman was tevreden over de afloop van het avontuur. Het was ver boven zijn verwachting dat de vissers en de burgerwacht de Spekken zo duchtig hadden aangepakt. Maar de gunstige afloop was ook daaraan te danken dat de poortwacht een slinkse streek van de soldaten tijdig had ontdekt.

Na de ongewapende soldaten waren vrouwen de Koepoort ingekomen, boerinnen met hengselmanden vol eieren aan de arm. Dat was een heel gewone zaak. Het was marktdag. Dan kwamen de boerinnen uit de Streek altijd met eieren naar de markt.

Vreemd was het alleen dat die boerinnen allen lange mantels droegen, want het was een mooie meidag; het zonnetje scheen warm.

„Hebben jullie het zo koud, of ben je bang voor regen?” riep een schildwacht naar een groepje vrouwen. Hij zei het eigenlijk voor de grap en niet uit argwaan, alleen omdat hij het een beetje

raar vond, die lange mantels bij dit mooie weer.

De vrouwen schrokken erg. Eén wilde haastig doorgaan, twee andere maakten rechtsomkeert, zij bibberden van angst.

Dit maakte de schildwacht achterdochtig. Hij hield de vrouwen aan en bracht ze in de poortwacht. „Je mantels uit!” beval hij. Zij sputterden heftig tegen, maar er hielp geen lievemoederen aan; de mantels moesten uit.

En toen kwam de aap uit de mouw! Eén vrouw had een rapier onder haar mantel verstopt, twee andere ieder een pistool! En er waren verscheidene vrouwen in lange mantels door de poort gegaan, niet naar de markt, maar naar de stadsherberg. Dat bleek uit een haastig onderzoek. Die vrouwen waren wapendraagsters voor de Spekken!

De poortwacht had meteen alarm geslagen. „Verraad! Verraad!” Het was een volksoploop geworden, een vinnige vechtpartij. Gelukkig hadden nog lang niet alle Spekken wapens. Ook waren zij onthutst toen plotseling de vissers en de burgerwacht hen woedend overvielen. Zo was de aanslag afgeweerd.

„Het ging geweldig!” riep Harm nog eens uit. „U kunt het zonder de Watergeuzen af, heer Buiskes! Met eigen volk kunt u de stad aan de zijde van prins Willem brengen.”

De Geuzenleider schudde het hoofd. „Je moet je er niet op bekijken, Harm. Vreemd krijgsvolk in de stad wil niemand, zelfs de burgemeesters zijn op de Spekken niet gesteld. Die willen zelf het heft in handen houden. Maar voor de prins te kiezen, dat is heel wat anders. Prins Willem heeft twee veldtochten verloren; hij is nu arm. Nieuwe legers kon hij niet betalen. En Alva heeft de grote macht van Spanje achter zich. Daartegen durven de heren het niet op te nemen. Nog liever betalen zij de tiende penning.” „Dan blijft de stad dus onder het juk,” stelde Harm

verdrietig vast. „Dan komt de Spaanse inquisitie hier. Wie op een andere manier gelooft dan de paus van Rome eist, gaat de gevangenis in, komt op de pijnbank, wordt verbrand.”

„Zo is het,” zei Buiskes somber.

„Ik zal zorgen dat de Watergeuzen komen om Enkhuizen vrij te maken. Het kan nog.”

In plaats van antwoord te geven stond de koopman op en tuurde door het raam naar zee. Hij zuchtte.

Harm keek langs zijn schouder. In de verte voeren schepen. Zij streken zeil en lieten het anker vallen.

„De Watergeuzen kunnen niet meer komen,” zei Buiskes na een lange poos.

„Waarom niet?”

Buiskes wees naar zee. „Dat zijn de koningsschepen van de Zuiderzee. Ik had ze al lang verwacht. Nu zijn ze dan gekomen. Ze liggen in de vaargeul van het Enkhuizer Zand. Zo sluiten ze de stad en alle watersteden af. Vier jaren lang hebben de Watergeuzen de kans gehad om dat te doen. De prins heeft het aan Lumey bevolen. Hij heeft het niet gedaan. Hij heeft het spel verbruid, eerst met zijn piraterij, vervolgens met Den Briel. En nu heeft Alva met zijn koningsvloot de sleutel van de Zuiderzee gegrepen. Al onze kansen zijn verkeken.”

Harm knerste de tanden. Het schéén allemaal zo prachtig sedert 1 april. Den Briel genomen, geestdrift in het gehele land, hier een Spaans vendel door burgers uit de stad geslagen . . . Het was allemaal niets. De bloedhond Alva had de sleutel van de Zuiderzee. Verschrikkelijk!

7. *De Watergeuzen zijn te laat*

Op de Dijk stond Harm te kijken bij de aankomst van het Amsterdamse beurtschip. De passagiers stapten aan wal: een paar veekopers, een haringhandelaar, een lapjeskoopman . . .

Hee, wat had die kleine koopman te vertellen? De mensen op de kade schoolden om hem samen. Watergeuzen! hoorde Harm. Nieuwsgierig liep hij op het groepje toe.

„Ze hebben Vlissingen genomen,” vertelde de pas aangekomen reiziger, en hij rijmde: „Op 1 april verloor Alva zijn bril, en op 1 mei zijn neus erbij.”

De mensen hadden schik, om het rijmpje, maar meer nog om het feit. De Watergeuzen namen de ene na de andere stad. Nu hadden zij er twee te pakken. Wie weet kwamen zij straks hier. Leve de Watergeuzen!

„Hoe is het daar in Vlissingen toegegaan?” vroeg Harm aan de koopman.

Die gaf het verhaal. Koningsschepen uit Antwerpen waren voor Vlissingen gekomen op last van Alva, die bang was dat de Watergeuzen na Den Briel die haven zouden nemen. De Watergeuzen waren er nog niet. De koningsschepen voeren rustig op de haven aan. Toen werden zij ontvangen met kanonvuur van de wallen. Het gaf consternatie bij de Spaansen, die geen ogenblik hadden verwacht dat zij bestreden zouden worden door de Vlissingers. En juist terwijl de burgers hen bestookten van de wallen, besprong de vloot der Watergeuzen hen uit zee. De koningsschepen

gingen er vandoor. De Watergeuzen waren in Vlissingen juichend ingehaald.

Het kaaivolk wreef de handen van plezier over de tweede zet van de Watergeuzen. Maar Harm was vol ergernis. Zoals het in Den Briel gegaan was, had het hier kunnen gaan, wanneer Lumey de orders van de prins had uitgevoerd. Zoals het in Vlissingen gegaan was, zou het hier nòg zijn gegaan, wanneer de Watergeuzen na Den Briel hierheen gevaren waren.

Nu was het te laat. De koningsvloot van de Zuiderzee, veel sterker dan die van de Schelde, lag in de geul van het Enkhuizer Zand. Na Vlissingen wist men op de vloot wat hun van de Watergeuzen kon staan te wachten. Men zou zich niet laten verrassen.

Harm liep de stad in. Van de Veerkade door de Tabaksstraat naar de Westerstraat. Overal stonden de mensen op straat te praten: een bakker, zo van de deegtrog weggelopen, een smid met zwart gezicht, een timmerman met zaagsel op de broek, haringpakkers met hun leren voorschoot vol schubben voor. Zij kenden allemaal het rijmpje van de koopman al: „Op 1 april verloor Alva zijn bril, en op 1 mei zijn neus erbij.” Zij verkneuterden zich allemaal.

Als Harm niet achter de schermen had gekeken, zou hij ook blij zijn. Nu niet. Den Briel betekende niets, een onbeduidend stadje. Wat Vlissingen betekende voor de vrijheid, wist hij niet. In elk geval: Lumey had niet gedaan wat de prins hem had bevolen. De sleutel van de Zuiderzee had hij niet genomen en kon hij nu ook niet meer nemen, want voor Enkhuizen lag de grote koningsvloot. Moedeloos liep Harm langs het zeefront. Kijk, de koningsschepen haalden het anker op en hesen zeil. Voeren ze weg? Nee, ze hielden op de stad aan. Het leek erop

dat zij de haven wilden binnenzeilen. Als de Enkhuizers nu deden wat de Vlissingers hadden gedaan! Als zij de kanonnen van het zeefront lieten losbranden op de schepen! De vissers waren toch voor geen klein geruchtje vervaard. Het Spaanse vendel hadden ze uit de stad geslagen. En de forten van het zeefront waren sterk.

Maar de vissers taalden niet naar de kanonnen. Zij liepen naar het havenhoofd. In plaats van de koningsschepen uit de stad te weren, haalden zij ze in.

Het deed Harm pijn in het hart. Zo ging het nu altijd. Iedereen had gloeiend het land aan Alva. De Enkhuizers kwamen geweldig in beweging toen zij de soldaten van de bloedhond de stad uitjoegen. Maar nu haalden zij zowaar diens schepen in!

De meeste koningsschepen voeren de stad voorbij. Vier kwamen op de haven aan.

Harm popelde. Vier schepen waren gemakkelijk te weren. „Mannen, naar de wallen!” riep hij een troep vissers toe. „Houdt de vijand buiten!”

De vissers lachten hem uit. „De vijand, zegt ie. Het is ons eigen volk!”

„Het zijn toch koningsschepen?!”

„Geweest,” antwoordde een visserman. „Zie je die vlag niet?” Harm stond verbijsterd. De koningsvlag was op de schepen neergehaald. De kleuren van Enkhuizen waren gehesen.

„Dit zijn de Enkhuizer schepen van de koningsvloot,” ging de visser voort. „Ze stonden in dienst van Alva. Maar onze jongens vertikken het nog langer voor die bloedhond dienst te doen. Wel, dat werd tijd.”

Harm greep naar zijn hoofd. De Enkhuizer koningsschepen waren Geus geworden! De vissers haalden hun makkers, die

hun draai genomen hadden, met gejuich binnen. En de andere schepen, die uit Hoorn, Edam en Amsterdam, hadden hun post verlaten. Die wilden stellig ook niet meer voor Alva vechten. Maar dan bestond de koningsvloot van de Zuiderzee niet meer. Dan konden de Watergeuzen toch nog komen om Enkhuizen voor de prins te winnen en zo de sleutel van de Zuiderzee te nemen! Hij haastte zich naar Buiskes.

„Zal ik nu direct teruggaan en zeggen dat de Watergeuzen hierheen moeten komen, sinjeur Buiskes?” vroeg Harm opgewonden aan de koopman.

„Daarvoor is het te laat, Harm.”

„De toestand is toch helemaal veranderd,” pleitte de jonge Watergeus.

„Dat ben ik met je eens. Maar de Watergeuzen zijn te laat.” Harm keek Buiskes aan. Er tintelde iets in de ogen van de Geuzenleider. Hij was niet moedeloos zoals tevoren.

„Als jij naar de Watergeuzen wilt gaan, het staat je vrij,” zei Buiskes. „Maar als je mee wilt helpen de stad aan de prins te brengen, dan kun je beter blijven.”

„Hebt u een plan?” vroeg Harm in spanning.

„De tijd is rijp. De burgerij is vurig voor de prins. Onze vissers staan hun mannetje; dat hebben de Spekken bij de stadsherberg ondervonden. En nu zijn onze koningsschepen ook aan onze kant gekomen. De enigen die ons nog in de weg staan zijn de burgemeesters. Zij hebben schutters aangeworven als hun lijfwacht. Maar met die huurlingen zullen wij het wel klaren, hoop ik. Wij wachten niet langer op de Watergeuzen. Doe je mee?”

„Als ik mag, graag,” zei Harm gretig.

8. *Helpt nu uzelf*

De 21ste mei van 1572 scheen in Enkhuizen een gewone dag te zullen worden. In de paktuinen legden de haringpakkers de haringen in het zout en sloegen de kuipers de volle tonnen dicht. In de zoutketen wolkte de damp uit grote houten pannen. Op de scheepswerven klopten de breeuwers het breeuwwerk in de naden. Aan de Oosterhaven plukten de vissers de zilveren anjovis, die nacht gevangen, uit de netten. En in de binnenstad heerste het dagelijks bedrijf van bakkers, smeden en timmerlui, en van vrouwen, die de stoepen schrobden.

Op het stadhuis vergaderden de burgemeesters. Die waren in de laatste weken telkens verontrust geworden door rumoer. De ballingen waren zo maar in de stad teruggekeerd, alsof zij niet verbannen waren. Er waren opstootjes geweest van Geuzen. Boshuizen, de admiraal van de koningsvloot die op de rede lag, was uitgejouwd toen hij een bezoek bracht aan de stad. En vissers hadden gevochten tegen soldaten van de koning, die in de stadsherberg een noenmaal aten.

Gelukkig was al dat tumult voorbij en deed thans ieder zijn gewone werk. En mocht er nieuwe herrie komen, dan hadden de burgemeesters nu niets meer te vrezen. Zij hadden een lijfwacht van schutters aangeworven, goed bewapend, goed gedrild en goed betaald. Met die lijfwacht op het plein voor het stadhuis zaten zij veilig op hun zachte kussens.

Daar roffelde op straat een trom.

De burgemeesters sloegen er geen acht op. Zij kenden deze roffel. Het was de stadsomroeper die zijn trom roerde om de aandacht te trekken eer hij met stentorstem zijn boodschap riep. De omroeper zou wel zeggen dat er schol was aangekomen op de vismarkt. Dat was een boodschap voor de huismoeders, niet voor de burgemeesters.

De stadsomroeper ging deze keer echter niet de smalle straten in, waar de vrouwen bezig waren. Hij sloeg de trom en riep zijn boodschap aan de haven. Hij moest de mannen hebben, vissers en zeelui in de eerste plaats.

„Wie de prins van Oranje is toegedaan, die gaat terstond naar het Zuiderspui!”

De omroeper riep het extra luid en telkens weer: aan de haven, in de paktuinen, bij de zoutketen, bij de werven.

De mannen spitsten de oren. Dit raakte hen. De prins! Zij allen waren hem toegedaan. Dus gingen zij naar het Zuiderspui. De zoutzieders kwamen uit hun keten, de scheepstimmerlui lieten zich van hun steigers zakken, de vissers lieten hun netten in de steek. Maar bijlen, hamers, handspaken en enterhaken namen de mannen mee.

Op het Zuiderspui stond Buiskes, omringd door verscheidene Geuzen die uit Emden thuisgekomen waren. Naast Buiskes stond een jonge borst, die een vlag ontrolde en omhooghield. Het was de prinsenvlag: oranje-blanje-bleu.

De meeste Enkhuizers kenden deze jonkman niet. Een enkele toch wel. Was dat niet de zoon van Laurens Harms, die vier jaar geleden met vrouw en kinderen was gevlucht? Laurens Harms was kapitein geworden bij de Watergeuzen, hadden zij vernomen. Nu was zijn oudste jongen daar als vlaggedrager van de prins.

Buiskes richtte zich tot het saamgestroomde volk:

„Den Briel is door de Watergeuzen voor de prins genomen. In Vlissingen hebben de burgers en de Watergeuzen het samen gedaan. Hier zijn geen Watergeuzen, mannen. Maar hebben wij hen nodig? Zijn wij niet mans genoeg om Alva en zijn trawanten vaarwel te zeggen en te kiezen voor de prins? Helpt nu uzelf, zo helpt u God!”

De kade dreunde van het gejuich. „Weg met Alva! Leve de prins!” werd er geroepen.

„Dan gaan wij met z'n allen naar het stadhuis,” zei Buiskes. De Geuzenleiders gingen voorop. Boven hun hoofden wapperde de prinsenvlag, door Harm gedragen. Een dichte menigte van vissers, varengasten en ander volk trok achter hen op.

Voor het stadhuis stonden de schutters van de burgemeesters opgesteld. Toen zij de troep van Buiskes zagen naderen, velden zij hun pieken en legden hun musketten op de vorken.

Zou het tot vechten komen? De burgers hadden geen vuurwapens, alleen bijlen, hamers, handspaken en haken.

Buiskes had zijn plannen goed gesmeed. Net zo'n troep als van het Zuiderspui kwam aanrukken van het Noorderspui, daar door een andere omroeper opgetrommeld. En wat voor de schutters nog fataler was: uit de Zwaanstraat kwam van het zeefront de burgerwacht met een kanon, op een affuit gezet. Dat stuk werd op het stadhuis gericht.

Zo werd de lijfwacht van de burgemeesters van alle kanten bedreigd en zelfs met zwaar geschut.

Dit werd de huurlingen te veel. Zij gooiden hun pieken en musketten weg en gaven zich over. Het stadhuis stond voor de Geuzen open.

Buiskes hield zijn mannen in de hand. Hij wilde er geen wilde

boel van maken. Slechts enkelen, onder wie Harm, stond hij toe om met hem en de andere Geuzenleiders mee in het stadhuis te gaan.

Zij vonden de burgemeesterskamer leeg. De heren hadden zich verscholen. Op de zolder, in de hanebalken, werden zij ontdekt. „Kom maar beneden,” riep Buiskes hun toe. „Wij hebben geen pijnbanken en wij stoken geen brandstapels. In de vroedschapszaal wil ik met u praten.”

Opgelucht kropen de burgemeesters uit hun schuilplaats. Dit viel hun mee. Met genoegen wilden zij met de Geuzen praten. Eigenlijk waren zij het met hen eens, beweerden zij. Hoe eerder Alva het land uit was, hoe liever zij het hadden. Zij zouden prins Willem graag als stadhouder zien. Konden zij het niet op een akkoordje gooien met de Geuzen? Tenslotte waren zij de wettige burgemeesters, gekozen door de voornaamsten van de burgerij. Ook hadden zij ervaring in het besturen van de stad.

Buiskes liet zich niet verlokken door dat zoet gefluit van de vogelaars. Hij haalde een document voor de dag, getekend door Willem van Oranje en voorzien van het zegel van de prins. Die gaf daarin aan Pieter Buiskes volmacht en last om in zijn naam Enkhuizen te besturen.

De burgemeesters waren uitgepraat; zij paktten hun biezen.

Buiskes trad op het balkon van het stadhuis. Harm hield de prinsenvlag omhoog. Het plein stond berstens vol met volk. „De stad is vrij!” riep Buiskes uit. „Prins Willem is nu onze heer. Leve de prins!”

„Hoera!” juichte het volk. „Oranje boven!” Er kwam geen einde aan het gejubel.

Die middag vierde Enkhuizen feest. De klokken luidden. Er werd muziek gemaakt. Hossend en zingend trokken jongens en

meisjes door de straten. De stad druiste van vreugde.

Overall waren de vlaggen uit: op de torens, op de poorten. Alle schepen in de haven hadden de vlag hoog in de mast gehesen. Ook van de huizen waren vlaggen uitgestoken. Enkhuizen wemelde van oranje, wit en blauw. En 's avonds werden op de wallen, pektonnen aangestoken. Zoals de vlaggen overdag, vertelden vreugdevuren in de nacht aan een wijde omtrek en aan alle schepen die voorbijvoeren, dat Enkhuizen het juk van Alva afgevoerd had en dat de sleutel van de Zuiderzee in handen van prins Willem was.

Voor het laatst was Harm in het kantoor van Buiskes. Nadat hij feestgevierd had met de Enkhuizers, zou hij teruggaan naar de Watergeuzen.

„Als je Lumey of Treslong spreekt, zeg hun dan van mij dat zij het prachtig gedaan hebben en bedank hen voor hun hulp.” Harm wist niet hoe hij kijken moest. Dat was vanzelf sarcasme, want de Watergeuzen hadden immers niets gedaan. Zij hadden de plannen van de prins verknoeid.

„Zo heb ik het bekeken, dat is waar,” gaf Buiskes toe. „Ik ben kwaad geweest omdat Lumey de orders van de prins niet heeft opgevolgd. Ik was bang dat alles zou mislopen toen Den Briel genomen werd, omdat Alva nu de plannen van de prins doorzien kon. En ik was weer boos toen de Watergeuzen van Den Briel naar Vlissingen voeren in plaats van hierheen te komen. Alles lag in duigen, meende ik. Maar het is Gode zij dank anders uitgekomen dan ik dacht. Den Briel is de vonk geweest, die het hele land in vlam heeft gezet. Dank zij Den Briel kon Vlissingen genomen worden door de burgers en een handvol Watergeuzen. Dank zij Den Briel kon Enkhuizen overgaan,

zelfs zonder dat de Watergeuzen erbij tegenwoordig waren. Aan Den Briel is alles te danken wat in april en mei in het gehele land gebeurd is. Wat de Geuzen verkeerd deden, heeft God ten goede gekeerd.

En achteraf is het prachtig dat juist deze drie steden aan Alva zijn ontfutseld. Enkhuizen is de sleutel van de Zuiderzee; onze stad is de belangrijkste, maar Vlissingen sluit de Schelde af, en Den Briel de Maas. Daarmee beheerst de prins de drie voornaamste havens van de Nederlanden: Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam. De prins is baas op zee.”

Wat Buiskes zei verraste Harm. Zo had hij het nooit bekeken. In plaats van broddelen hadden de Watergeuzen dan toch goed werk gedaan.

„Het voornaamste is dat dank zij hen het volk moed heeft gegrepen. Hier in het noorden is iedereen nu voor de prins. De Geuzen in Hoorn en Medemblik hebben al een beroep op ons gedaan. Alkmaar en Haarlem staan ook klaar om de zijde van de prins te kiezen. Geen twijfel of het hele noorden van Holland gaat deze zomer om. Ik twijfel alleen of Amsterdam zal meedoen. Daar zijn te veel rijke mensen die bang zijn voor hun geldzak. Zij betalen nog liever de tiende penning aan Alva dan dat zij meedoen aan een opstand, waarbij hun bezit in de waagschaal komt. Wij moeten het hebben van de mensen voor wie de vrijheid van geloof en van geweten het voornaamste is, van hen die het durven wagen met de Heer.”

In opgewekte stemming reisde Harm weer naar het zuiden. Nu kon hij goed en groot nieuws brengen aan zijn vader, Treslong en Lumey. Enkhuizen had zichzelf bevrijd. Heel Holland stond op het punt om vrij te worden. En dit was allemaal te danken

aan de Watergeuzen, al waren zij er niet eens bij geweest.

Hij had ook nog een opdracht meegekregen van Buiskes, of beter: een verzoek. Wanneer de admiraal het goedgevond, zou de Haringstad naar Emden varen. Daar zou prins Willem zijn om uit zijn ballingschap op Dillenburg terug te keren, het eerst naar de stad, waarop hij vier jaar lang zijn plannen had gericht. Het was Buiskes' wens dat een Enkhuizer Geuzenschip de prins zou halen.

Harm twijfelde niet of dat zou worden toegestaan. En dan zou vader behalve de prins natuurlijk ook moeder en de kleine Kees uit Emden halen. In de barre winter van '68 hadden zij moeten vluchten over het ijs, omdat zij een bijbel in huis hadden en een hagepreker herberg hadden gegeven. Straks kwamen zij terug in triomf, op een bevlagde vlieboot te zamen met de prins in de bevrijde stad, waar niemand meer om zijn geloof vervolgd zou worden.

Het was een heerlijk jaar, dit jaar des Heren 1572.

Woordenlijst

- afvallen - ruimer voor de wind gaan zeilen
- bak - houten bak waaruit matrozen samen eten; ook: tafel waaraan matrozen eten
- bakboord - linkerkzijde van een schip
- baljuw - rechter
- bom - vissersboot met platte bodem
- bonnet - mooiweezerel, werd gehesen boven het normale tuig om bij weinig wind (of grote haast) meer vaart te maken
- bramstaglopers - bruine bonen
- breeuwen - touwwerk in naden stoppen om een schip waterdicht te maken
- graadstok - instrument voor het meten van een hoek op zon of sterren, voorloper van de sextant
- halfdek - verhoogd achterdek, vanwaar het schip bestuurd en het gevecht geleid wordt
- haringbuis - Noordzeevissersvaartuig, voorloper van logger
- hozen - kousen
- karveel - snelzeilend schip
- kluiver - kluiffok, wordt gespannen op de boegspriet
- kogge - middeleeuws scheepstype
- kolderstok - helmstok op grotere schepen; het stuurrad is van later datum
- kombuis - scheepskeuken

konstabel	-	hoofd van de kanonniërs
oploeven	-	scherper bij de wind zeilen
paktuin	-	omheinde ruimte, waarbinnen de haring in tonnen werd verpakt
peiling	-	plaatsbepaling
pijkkker	-	zeemansjas
schiemannen	-	werkzaamheden aan het scheepstuig
Spek	-	scheldnaam voor Spanjaard
spiegel	-	achterwand van een schip
stuurboord	-	rechterzijde van een schip
vict(u)alie(n)	-	levensmiddelen

Inhoud

1. Vluchteling in Emden	7
2. Harm op de Geuzenvloot	16
3. Het loopt telkens mis	24
4. 1 april 1572	31
5. Spion en koerier	41
6. De beer op zolder	55
7. De Watergeuzen zijn te laat	61
8. Helpt nu uzelf . . .	65
Woordenlijst	74